

Міністерство освіти і науки України
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ – Навчально-науковий інститут економіки, управління і бізнесу
ім. Г.Е.Вейнштейна

Кафедра – Обліку та аудиту

Ступінь вищої освіти – другий (магістр)

Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма – «Облік і аудит»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему: «Організація і методика обліку та аналізу витрат діяльності (на прикладі ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»)»

ШИФР КРМ.ОтаА.1.661-03.1.1.3

Здобувачки: _____ Сіміч К.В.

Керівники: _____ проф. Немченко В.В.

_____ проф. Мельник Ю.М.

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від "5" грудня 2024 р., протокол № 7.

Завідувач кафедри обліку та аудиту _____ Валерій НЕМЧЕНКО

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ – Навчально-науковий інститут економіки, управління
і бізнесу ім. Г.Е.Вейнштейна

Кафедра – Обліку та аудиту

Ступінь вищої освіти – другий (магістр)

Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма – «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри обліку та аудиту

« ____ » _____ 2024 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧКИ

Сіміч Катерини Віталіївни

1. Тема роботи: ***«Організація і методика обліку та аналізу витрат діяльності (на прикладі ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛИБОПРОДУКТІВ»)»***

Затверджена наказом ОНТУ від 30 жовтня 2024 р. наказ № 661-03

2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи ***5 грудня 2024 р.***

3. Вихідні дані до роботи: ***Звітні дані про діяльність підприємства за два роки.***

4. Перелік питань, які потрібно розробити: ***Теоретичні основи обліку та аналізу об'єкту дослідження. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства та аналіз об'єкту дослідження за два роки. Особливості організації бухгалтерського обліку на підприємстві та практичні аспекти обліку і аналізу об'єкту дослідження на ньому. Висновки та пропозиції.***

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) ***таблиць – 36 , рисунків – 7.***

6. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи, що стосуються їх:

Розділ	Консультант (вчене звання, П.І. п-Б)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання **14 серпня 2024 р.**

Керівники роботи _____ Немченко В.В.

_____ Мельник Ю.М.

Завдання прийняв до виконання _____ Сіміч К.В.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1. <i>Розробка теоретичного розділу кваліфікаційної роботи</i>	14.08.24 - 15.09.24	
2. <i>Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства</i>	16.09.24 - 24.10.24	
3. <i>Особливості організації бухгалтерського обліку на підприємстві та практичні аспекти обліку за напрямом кваліфікаційної роботи на ньому</i>	25.10.24- 26.11.24	
4. <i>Оформлення кваліфікаційної роботи</i>	27.11.24 - 5.12.24	

Здобувачка вищої освіти _____ Сіміч К.В.

Керівники роботи _____ Немченко В.В.

_____ Мельник Ю.М.

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та не заперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних web-ресурсах ОНУ.

Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

Здобувачка вищої освіти Сіміч К.В. _____

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи на тему: «Організація і методика обліку та аналізу витрат діяльності (на прикладі ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»)»

Витрати підприємства є одною з вагових економічних категорій, яка дає характеристику рентабельності підприємства та результати його діяльності.

Вагомою умовою вдалої діяльності підприємств є зростання конкурентоспроможності за рахунок оптимізації витрат на виробництво, що приведе до довгострокового економічного зростання продуктивності підприємств.

Актуальність теми обумовлена значною роллю витрат у господарюванні виробничих підприємств та їх вплив на діяльність в цілому. Робота містить вступ, три розділи, висновки та пропозиції.

Перший розділ присвячений економічній сутності, нормативно правовій базі та методології обліку та аналізу витрат підприємства.

У другому розділі виконаний фінансово-економічний аналіз ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» за два роки та наведена загальна техніко-економічна характеристика підприємства.

У третьому розділі роботи охарактеризовано стан бухгалтерського обліку та розглянуто практичні аспекти обліку витрат на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ».

В кінці роботи сформульовано висновки та надано пропозиції щодо удосконалення обліку витрат підприємства.

Кваліфікаційна робота містить:

текстової частини	– 87 с.
таблиць	– 36
рисунків	– 7

ЗМІСТ

ВСТУП	5
1. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ, НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА, МЕТОДОЛОГІЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ВИТРАТ НА ПІДПРИЄМСТВІ	
1.1. Наукові основи, економічний зміст та завдання обліку витрат на підприємстві	8
1.2. Методологічні засади обліку витрат на підприємстві	18
1.3. Наукові основи, економічний зміст та завдання аналізу витрат на підприємстві	26
2. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»	
2.2. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства	33
2.1. Техніко-економічна характеристика підприємства	36
3. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»	
3.1 Загальна характеристика організації бухгалтерського обліку на підприємстві	62
3.2. Практичні аспекти обліку витрат на підприємстві	66
3.3. Шляхи удосконалення обліку витрат на підприємстві	73
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	

ВСТУП

Актуальність теми. Ефективна діяльність підприємства залежить від раціонального використання усіх видів ресурсів, що обумовлює необхідність переходу до оптимальної системи управління витратами. Актуальність та висока соціально-економічна значущість проблеми управління витратами зумовлює необхідність ґрунтовного дослідження та визначення оптимальної структури витрат.

Витрати підприємства є одною з вагових економічних категорій, яка дає характеристику рентабельності підприємства та результати його діяльності. Ваговою умовою вдалої діяльності підприємств є зростання конкурентоспроможності за рахунок оптимізації витрат на виробництво, що приведе до довгострокового економічного зростання продуктивності підприємств.

Інформаційна база дослідження. Теоретико-методологічною базою роботи є концепції, положення і пропозиції, що містяться у наукових публікаціях вітчизняних і зарубіжних фахівців з проблем обліку, аналізу витрат в сучасних умовах господарювання; законодавчій, нормативно-правовий та інструктивний матеріал, національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, міжнародні стандарти аудиту, міжнародні стандарти фінансової звітності; дані офіційної статистичної, бухгалтерської та податкової звітності з базового підприємства дослідження.

Питанням обліку витрат підприємства присвячені праці вітчизняних та зарубіжних вчених, а саме: як Ф.Ф. Бутинець, Н. Дорош, Л. Кулаковська, В. Савченко, П.Л. Сук та інші. Крім того, проблемам обліку витрат присвячені праці провідних вітчизняних вчених: М.Т. Білуха, Б.І. Валуєв, А.М. Герасимович, С.Ф. Голов, М.Ф. Огійчук, Ю.В. Піча, Л.Г. Смоляр, М.С. Пушкар, Н.М. Ткаченко.

Мета та завдання дослідження. Метою роботи є обґрунтування теоретичних положень, методичних підходів та науково-прикладних

рекомендацій щодо удосконалення обліку, аналізу витрат на підприємстві в сучасних умовах господарювання.

Завдання роботи:

- дослідити наукові основи, економічний зміст та завдання обліку витрат на підприємстві;
- вивчити методологічні засади обліку витрат та їх складових на підприємстві;
- розглянути практичні аспекти обліку витрат на підприємстві;
- запропонувати шляхи удосконалення обліку витрат на підприємстві;
- вивчити методологічні засади аналізу витрат підприємства;
- розглянути практичні аспекти аналізу витрат на підприємстві;
- запропонувати шляхи удосконалення аналізу витрат на підприємстві.

Об'єкт та предмет дослідження. Об'єктом роботи є сучасні процеси обліку, аналізу витрат на вітчизняних підприємствах.

Предметом роботи є сукупність теоретичних питань, загальних принципів, методичних і практичних завдань, пов'язаних з ефективними процесами обліку, аналізу витрат на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ».

Методи дослідження. У кваліфікаційній роботі використовувались наступні методи: діалектичний, системний підходи, аналіз, синтез, огляд діючого законодавства, фінансово-економічні методи, аналіз даних офіційної статистичної, бухгалтерської та податкової звітності. Водночас, поряд із загальнонауковими методами застосовувалися специфічні методи.

Апробація результатів роботи. Основні теоретичні та практичні результати дослідження доповідалися, отримали позитивну оцінку та були апробовані на науковому колоквіумі «Дослідження найбільш важливих проблем і напрямів: розвитку харчової промисловості та її підгалузей, експортного потенціалу, розвитку зовнішньої торгівлі АПК України та її

результативності»; облік, аналіз і аудит як сучасні інструменти управління діяльністю суб'єктів національної економіки» в рамках дослідження наукової школи «Забезпечення конкурентоспроможності та ефективності функціонування національної економіки та її суб'єктів» кафедри обліку та аудиту ОНТУ.

1. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ, НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА, МЕТОДОЛОГІЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ВИТРАТ НА ПІДПРИЄМСТВІ

1.1. Наукові основи, економічний зміст та завдання обліку витрат на підприємстві

Поняття економічних витрат обумовлене обмеженістю ресурсів порівняно з кількістю варіантів їх використання. З бухгалтерської точки зору, витрати - це тільки конкретні витрати ресурсів.

Витрати - це загальноекономічна категорія, яка характеризує використання різних речовин і сил природи в процесі господарювання. Під економічними витратами розуміють «затрати втрачених можливостей», тобто суму грошей, яку можна отримати при найбільш вигідному із усіх можливих альтернативних варіантів використання ресурсів.

Проблемні питання формування та обліку витрат представлені в працях вітчизняних та зарубіжних науковців, а саме: Ф. Ф. Бутинця, М. А. Вахрушиної, К. Друрі, Т. П. Карпової, В. Е. Керімова, Л. В. Нападовської, В. Ф. Палія, М. С. Пушкара, Р. Ентоні.

Сутності категорії «витрати» присвячені роботи таких вчених, як, зокрема, І.А. Бланк, С.Ф. Голов, І.Є. Давидович, В.А. Дерій, О.І. Коблянська, Ф. Котлер, В.С. Лень, Г.В. Нашкерська, Л.В. Нападовська, М.С. Пушкар, Г. Фендель, Ю.С. Цал-Цалко

Наявність різних точок зору щодо сутності витрат обумовлена різними підходами у поглядах на природу економічного буття взагалі, і виробничого процесу, зокрема. Можна виділити два основоположних підходи. Перший базується на розумінні господарського життя з позицій трудової теорії вартості, яка передбачає взаємодію у процесі виробництва трьох основних факторів(робочої сили, предметів праці та засобів праці) з відповідною інтерпретацією поняття вартості, її складових і структури.

В економічній літературі до цього часу немає єдиної точки зору щодо правомірності та необхідності вживання двох термінів, вихідних

понять фінансової системи: «затрати» та «витрати». У бухгалтерському обліку ринкової економіки поширена диференційована інтерпретація цих понять, чим, як вважається, досягається достовірне формування фінансового результату.

Витрати – це важлива та складна економічна категорія, яка посідає особливо вагомe місце в управлінні підприємством загалом. Пояснити це можна так: витрати впливають на фінансові результати підприємств, застосовуються для визначення цінової політики, показують рівень технології та організації виробництва, використовуються для оцінки ефективності господарювання шляхом порівняння витрат та результатів діяльності [49].

Окрім достовірності визначення фінансового результату, обґрунтований облік витрат дозволяє керувати діяльністю підприємства, досягати зменшення витрат і збільшення накопичень шляхом надання даних про фактичні витрати. Надзвичайно важливою є правила обробки та впровадження на підприємстві тих методів обліку витрат, які дозволяють контролювати рух продукції, збереженість та раціональне використання матеріальних цінностей і майна підприємства в цілому.

Аналіз наукових праць дає можливість дослідити позиції науковців щодо категорії «витрати». Слід відмітити, що досліджуючи сутність «витрат», Е.А. Аткинсон виділяє дві основні причини відсутності єдиного загальноприйнятого їх визначення:

- 1) витрати класифікуються з певною метою;
- 2) інформація щодо витрат визначає способи розрахунку [45].

Окремі визначення щодо поняття «витрати» представлені в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Підходи до визначення категорії «витрати»

№	Джерело, автор	Визначення
1	2	3
1	П(С)БО № 16 [8]	Витратами визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені.
2	Ф.Ф. Бутинець [18]	Спожиті ресурси або гроші, які необхідно заплатити за товари, роботи і послуги.
3	М.С. Пушкар [38]	Сума спожитих на виробництві товарів, робіт і послуг факторів виробництва (ресурсів).
4	А.Г. Загородній [25]	Різниця між доходами та витратами підприємства чи його окремого підрозділу за певний час. Приріст чи зменшення вартості власного капіталу підприємства внаслідок діяльності у звітному періоді
5	І.А. Бланк	Виражені в грошовій формі поточні витрати трудових, матеріальних, фінансових та інших видів ресурсів на виробництво продукції.
6	В.С. Лень [31]	Найважливіша частина фінансової діяльності підприємства, тому слід знати порядок їх здійснення, обліку й розподілу.
7	Ю.С. Цал-Цалко [48]	Сукупні витрати живої та уречевленої праці на виробництво продукції становлять витрати господарської діяльності суб'єктів підприємництва.

У бухгалтерському обліку витрати відображаються при дотриманні певних умов. Витрати визнаються витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони здійснені. Це відповідає принципам Міжнародних стандартів фінансової звітності та застосовуваному в національних стандартах принципу нарахування та відповідності доходів і витрат. Якщо витрати неможливо прямо пов'язати з доходами певного періоду, то вони відображаються у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були здійснені.

Згідно з п.5-8 П(С)БО 16 «Витрати» витрати визнаються за наступних умов [8]:

- зменшення активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу підприємства (крім зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками);
- визнання на основі систематичного та раціонального розподілу економічних вигод, які забезпечує актив протягом декількох звітних періодів;
- негайне визнання, якщо економічні вигоди не відповідають або перестають відповідати критеріям активів підприємства;
- можлива достовірна оцінка суми витрат.

Питання класифікації витрат з метою ефективного управління витратами розглядається багатьма авторами, такими, як Г.М. Богославець, М.А. Вахрушина, М.О. Данилюк, Н.С. Довгаль, К. Друрі, З.Б. Живко, О.В. Карпенко, Ю.Б. Кравчук, В.Р. Лещій, Л.Ю. Мельниченко, Л.О. Меренкова.

Витрати підприємства можна класифікувати за різними ознаками. Класифікація витрат потрібна для визначення вартості продукції, та відповідно, для ціноутворення. Велике значення має класифікація витрат для управління ними і, передусім, при калькулюванні собівартості продукції для різних потреб управління (табл.1.2.)

До основних відносяться витрати, безпосередньо пов'язані з виробничим (технологічним) процесом виготовлення продукції (виконання робіт чи надання послуг). У будь-якому виробництві вони складають найважливішу частину витрат. Накладні витрати пов'язані з організацією, обслуговуванням виробництва та управлінням ним. Величина цих витрат залежить від структури управління підрозділами, цехами й підприємством.

За ступенем залежності від обсягів діяльності витрати поділяються на змінні та постійні.

Класифікація витрат підприємства

	Ознаки класифікації	Групи витрат
1	2	3
1	За відношенням до виробничого процесу	Основні витрати Накладні витрати
2	За відношенням до обсягів виробництва	Умовно-постійні витрати Умовно-змінні витрати
3	За єдністю складу	Одноелементні витрати Комплексні витрати
4	За способом віднесення на собівартість окремих видів виробництва	Прямі витрати Непрямі витрати
5	За можливістю регулювання	Регульовані Нерегульовані
6	За календарним періодом	Поточні витрати Одноразові витрати
7	За економічними елементами	Матеріальні витрати Витрати на оплату праці Відрахування на соціальні заходи Амортизація Інші операційні витрати
8	За статтями калькуляції	Підприємство самостійно обирає статті калькуляції
9	За видами діяльності	витрати від операційної, фінансової, інвестиційної діяльності)
10	За рівнем контрольованості	контрольовані неконтрольовані частково контрольовані

Змінними називаються витрати, величина яких змінюється пропорційно зміні обсягу виробництва (випуску). Звідси, розмір цих витрат на кожну одиницю продукції залишається незмінним. До постійних відносять витрати, величина яких не змінюється або майже не змінюється (умовно-постійні витрати) при зміні обсягу виробництва (прикладом можуть бути адміністративні витрати).

Слід відмітити, що поділ на змінні й постійні витрати є умовним, оскільки в чистому вигляді вони не проявляються: змінні витрати на одиницю продукції змінюються під впливом організаційно-технічних заходів; величина постійних витрат - при суттєвій зміні обсягу виробництва. Тому правильніше їх називати умовно-змінними та умовно-постійними витратами.

За складом витрати можуть бути одноелементними або комплексними. Одноелементні витрати включають економічно однорідні витрати, які не поділяються на різні компоненти, незалежно від їх місця і цільового призначення (сировина, матеріали, паливо, енергія, заробітна плата тощо). На цьому принципі побудована класифікація витрат за економічними елементами. Комплексні витрати складаються з декількох економічних елементів. Характерним прикладом статті комплексних витрат є загальновиробничі витрати, які включають практично всі економічні елементи.

Класифікація витрат за видами діяльності дає можливість систематизації витрат підприємства, враховуючи напрямки та види діяльності, що представлено на рис. 1.1.

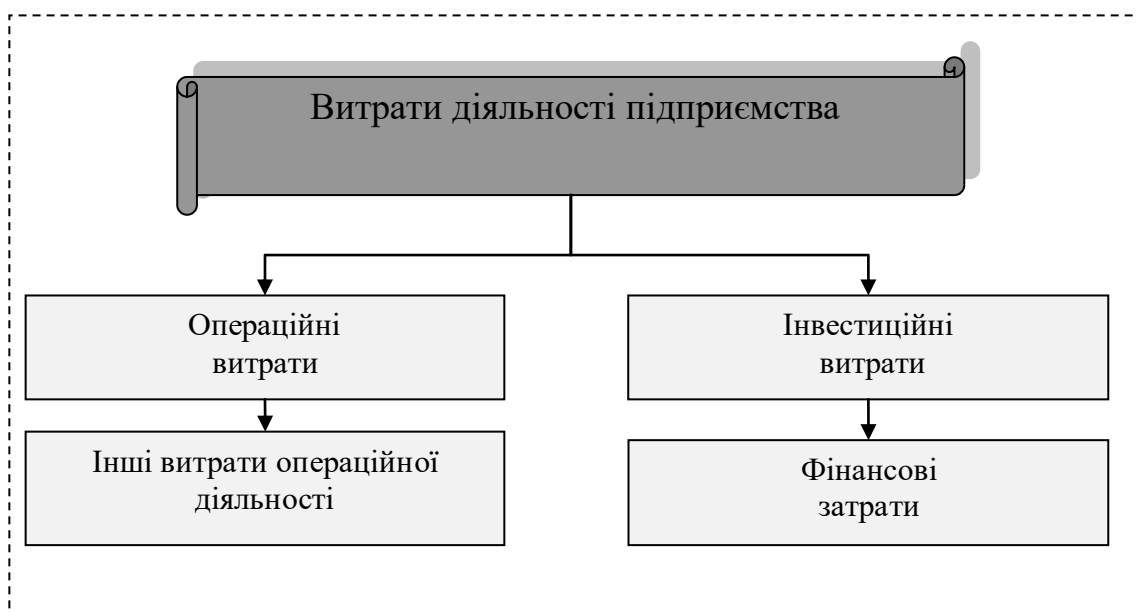

Рис. 1.1. Класифікація витрат за видами діяльності підприємства

Згідно з НП(С)БО № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [4]:

- основна діяльність - операції, пов'язані з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), що є головною метою створення підприємства і забезпечують основну частку його доходу;

- операційна діяльність - основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю;

- інвестиційною діяльністю вважається придбання і реалізація активів, що амортизуються, а також короткострокових фінансових інвестицій, які не є еквівалентами грошових коштів.

фінансова діяльність - діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталів підприємства.

Витрати, пов'язані з операційною діяльністю, які не включаються до собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), поділяються на адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати.

Під фінансовою діяльністю розуміють діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталу підприємства. У результаті такої діяльності виникають фінансові витрати.

За способом включення до собівартості витрат поділяються на прямі та непрямі.

Витрати на виробництво конкретного виду продукції, які безпосередньо включаються до її собівартості на підставі первинних документів, називаються прямими. Непрямі витрати – це витрати на виробництво, які не можуть бути віднесені безпосередньо до конкретного об'єкту витрат економічного доцільним шляхом, а тому потребують розподілу. Розподіл непрямих витрат призводить до неточностей у визначенні собівартості окремих видів продукції, тому при організації обліку повинна приділятися увага збільшенню питомої ваги прямих витрат.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» (10, п.21) регламентує порядок групування витрат операційної діяльності за економічними елементами, класифікація яких представлена на рис. 1.2.

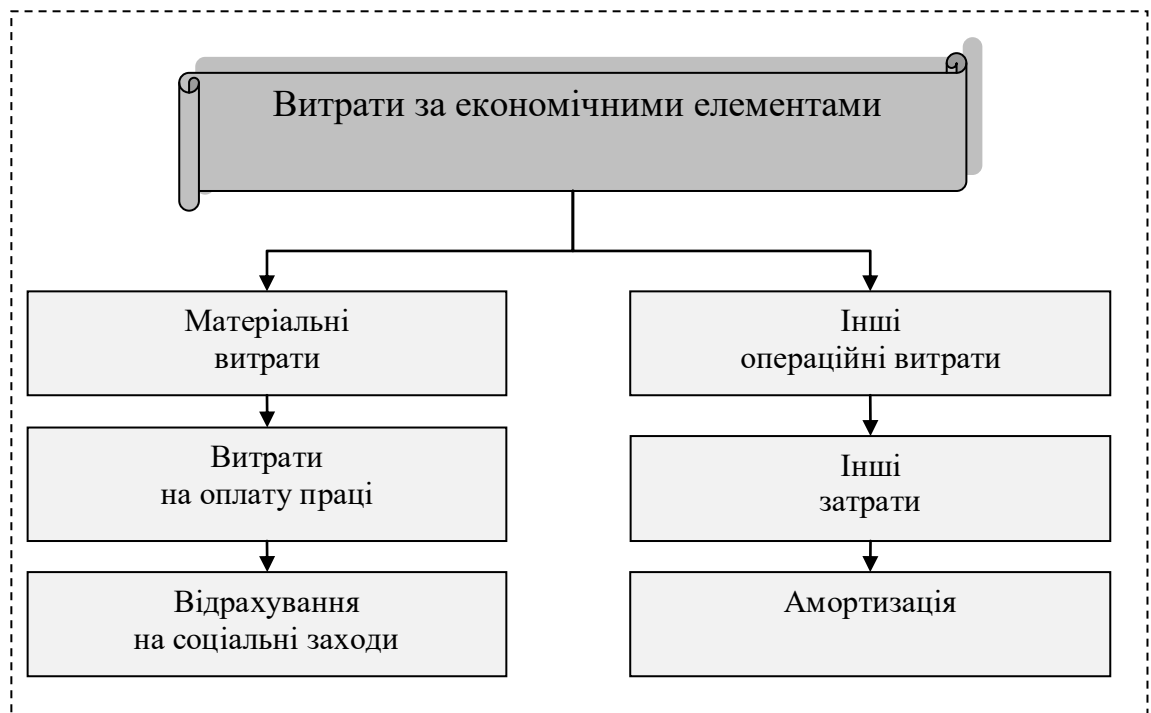

Рис. 1.2. Класифікація витрат за економічними елементами

Групування витрат за економічними елементами здійснюється у всіх галузях народного господарства. Це дає змогу отримати інформацію про те, скільки і яких засобів витрачено незалежно від того, де вони вироблені та на які цілі використано, дозволяє в межах підприємства планувати та контролювати обсяги закупівлі матеріальних ресурсів, розміри фонду оплати праці, ставити завдання зменшення собівартості продукції, проводити економічний аналіз витрат підприємства, а також порівнювати структуру витрат різних підприємств.

Кожна галузь має свої особливості структурної побудови витрат у розрізі елементів. Висока питома вага матеріальних витрат у харчовій промисловості, де в окремих підгалузях вона перевищує 90 % (масложирова тощо).

Деталізація елементів операційних витрат наведено в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3.

Витрати за елементами

Елементи витрат	Склад елементів витрат
1	2
Матеріальні витрати	сировина та основні матеріали купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби паливо й енергія, запасні частини, будівельні матеріали тара й тарні матеріали допоміжні та інші матеріали
Витрати на оплату праці	заробітна плата за окладами й тарифами премії та заохочення матеріальна допомога та компенсаційні виплати оплата відпусток та іншого невідпрацьованого часу інші витрати на оплату праці
Відрахування на соціальні заходи	відрахування на загальнообов'язкове державне соціальне страхування; відрахування на індивідуальне страхування персоналу
Амортизація	сума нарахованої амортизації основних засобів, нематеріальних активів та інших необоротних матеріальних активів
Інші операційні витрати	Витрати операційної діяльності, які не ввійшли до складу вищезазначених елементів: - витрати на відрядження - послуги зв'язку - плата за розрахунково-касове обслуговування

Оскільки класифікація витрат за економічними елементами не дозволяє обчислювати собівартість окремих видів продукції та встановлювати обсяг витрат конкретних підрозділів підприємства, її доповнюють класифікацією витрат за статтями калькуляції - залежно від їх призначення та місця виникнення.

Згідно з П(С)БО 16, кожне підприємство має право розробляти і використовувати для управління свою номенклатуру статей витрат [8].

Слід підкреслити, що при калькулюванні виробничої собівартості продукції, згідно зі специфікою виробництва, використовуються такі статті:

- сировина;
- основні матеріали і напівфабрикати;
- допоміжні і пакувальні матеріали;
- витрати і втрати по тарі;
- паливо, енергія і вода на технологічні цілі;
- витрати на оплату праці виробничих працівників;

- відрахування на соціальні заходи;
- витрати на утримання та експлуатацію машин і обладнання;
- загальновиробничі витрати.

Застосування такої номенклатури статей при обліку витрат на виробництво дає змогу, по-перше, посилити контроль дійсних витрат на виробництво; по-друге, покращати і розширити економічний аналіз витрат для виявлення резервів їх зниження; по-третє, одержати обґрунтовану інформацію про виробничі витрати, необхідну для ефективного управління виробництвом в умовах подальшого розвитку ринкових відносин.

Між витратами на виробництво, згрупованими за економічними елементами, та витратами в калькуляційному розрізі існує як взаємозв'язок, так і відмінність. Так, витрати, які відносяться до елементу «Витрати на оплату праці» у собівартості продукції окремими статтями відображаються основна та додаткова заробітна плата тільки виробничих робітників. Інша частина заробітної плати відображається у статтях, які формують виробничу собівартість та у складі витрат діяльності – "Адміністративні витрати", "Витрати на збут".

Визначення завдань бухгалтерського обліку витрат залежить від окремих факторів, які визначають форму організації обліку, вибір системи оподаткування та особливості складання фінансової звітності.

Таким чином, основними завданнями обліку витрат підприємства є:

- документальне забезпечення повного відображення всіх витрат підприємства за їхніми складовими частинами;
- своєчасне, повне і достовірне відображення в обліку фактичних витрат на виробництво і реалізацію продукції (робіт, послуг), а також невиробничих витрат;
- інформаційне забезпечення порядку формування витрат від окремих видів діяльності підприємства;
- контроль за відображенням в бухгалтерському обліку витрат суб'єкта господарювання.

Таким чином, ефективність обліку витрат підприємства залежить від системного документування, оформлення та контролю за господарськими операціями в результаті операційної, фінансової та інвестиційної діяльності, що на пряму впливає на визначення підсумкових показників суб'єкта господарювання та дає можливість управляти вільними фінансовими ресурсами.

1.2. Методологічні засади обліку витрат на підприємстві

Загальні аспекти щодо визначення витрат підприємства закріплені в основних нормативних документах, а саме: НП(С)БО 1 [6], П(С)БО 16 «Витрати» [8], Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Законі України «Про оплату праці», а також у Плані рахунків та Інструкції по його застосуванню, яким передбачено порядок здійснення обліку витрат суб'єкта господарювання.

Методи обліку витрат обираються підприємством самостійно. Метод обліку витрат тісно пов'язаний з калькуляційними одиницями і часто залежить від їх визначення. Впливають на вибір методу обліку витрат і інші фактори (застосовувана техніка, технологія, організація тощо). Характеристика окремих методів обліку витрат і калькулювання собівартості продукції та умови їх застосування наведені в таблиці 1.4.

Таблиця 1.4

Характеристика окремих методів обліку витрат і калькулювання собівартості продукції

Метод	Об'єкт обліку	Технологічні характеристики виробництва	Виробничі витрати
1	2	3	4
1. Позамовний (контрактний, партійний)	Окреме замовлення на виготовлення виробів, партій виробів, певного обсягу робіт	Індивідуальне і дрібносерійне виробництво	Бухгалтерія відкриває відомість (картку) обліку фактичний витрат на замовлення. Прямі витрати вносять в картку на підставі вимог або накладних, карток обліку робочого часу. Накладні розподіляють по обраної бази щомісячно

2. За постійно повторюваними процесами			
2.1. За процесами	Витрати на будь-якої процес (можливо одночасно декількох видів продукції).	Технологічний процес не поділяється на стадії	Облік здійснюється на підставі первинних документів. Накладні витрати розподіляють за визначеною базою між виробами
2.2. Простий (прямий)		Виробляється один або декілька видів однорідної продукції. Відсутнє незавершене виробництво	Собівартість виду продукції визначається сумою врахованих витрат. Собівартість одиниці виробу визначається діленням суми витрат на кількість одиниць продукції
2.3. Попередільний	Витрати по кожному переділу, стадії, фазі виробництва; витрати по кожному виду продукції	Технологічний процес поділяється на стадії. Крупносерійне, поточне, масове виробництво. Виробництво різних видів продукції і є значний обсяг незавершеного виробництва	Облік прямих витрат ведеться по кожному переділу, або за кожним видом продукції (групою однорідних видів). Калькулювання здійснюються з урахуванням залишків незавершеного виробництва, які визначаються інвентаризацією за плановою собівартістю. Накладні витрати розподіляються стосовно визначеної бази
3. Нормативний метод (використовується паралельно при будь-якому вище означеному методі)		Підприємство будь-якого типу організації, виробництва та галузі	Розробка норм витрат по основних статтях. Складання нормативних калькуляцій. Контроль і аналіз за відхиленнями фактичних витрат від діючих норм

Принцип застосування нормативного методу полягає в наступному: підприємство самостійно встановлює нормативи витрат на кожен калькуляційну одиницю. На підставі таких норм складаються нормативні калькуляції собівартості кожної калькуляційної одиниці в натуральному і грошовому виразі. При цьому враховується нормальний рівень використаних запасів, праці, виробничих потужностей і цін, що діють.

Метод розподілу витрат може застосовуватися в комплексних виробництвах, в яких одночасно виготовляються декілька основних видів

продукції і відсутня супутня продукція.

Комбінований метод розподілу загальних витрат застосовується в текстильних виробництвах, в яких одночасно виготовляються декілька основних і супутніх видів продукції.

Принцип нарахування застосовується в поєднанні з принципом відповідності, який полягає у порівнянні доходів і витрат звітного періоду, тобто витрати, понесені для отримання доходу, повинні бути погоджені із цим доходом.

Основними джерелами даних для управління витратами підприємства є дані аналітичних рахунків, які відкриваються до рахунків класів 8 «Витрати за елементами» та 9 «Витрати діяльності».

Для узагальнення інформації про витрати підприємства за елементами, здійснені протягом звітного періоду, призначені рахунки класу 8 «Витрати за елементами».

У підприємств, які здійснюють облік витрат тільки із застосуванням рахунків класу 8 «Витрати за елементами», витрати операційної діяльності збираються на рахунках 80-84, а всі витрати, пов'язані з інвестиційною і фінансовою діяльністю, а також витрати, які виникли за надзвичайних подій – на рахунку 85 «Інші затрати». Прямі витрати операційної діяльності за елементами списуються на рахунок 23 «Виробництво», а всі інші витрати, в тому числі з кредиту рахунку 85 «Інші затрати», списуються на рахунок 79 «Фінансові результати».

Для відображення інформації про витрати діяльності призначені рахунки класу 9 «Витрати діяльності».

Кожне підприємство має вибір використовувати лише рахунки класу 8 «Витрати за елементами» або класу 9 «Витрати діяльності», чи рахунки двох класів одночасно. На практиці помічена тенденція використання одночасно рахунків 8-го і 9-го класів великими підприємствами при автоматизації облікового процесу для накопичення інформації про витрати і за елементами, і за статтями. При цьому може

бути застосована схема: витрати відносяться спочатку на рахунки витрат класу 8, а потім списуються на рахунки класу 9 для обліку витрат за функціональними ознаками й на рахунок 23 «Виробництво». Підсумкові обороти за рахунками класу 8 будуть надавати інформацію для заповнення другого розділу Звіту про фінансові результати.

Для узагальнення інформації про матеріальні витрати за звітний період призначено рахунок 80 «Матеріальні витрати» при використанні рахунків 8 класу «Витрати за елементами».

Групування інформації про витрати на оплату праці та соціальні відрахування за звітний період здійснюється за рахунком 81 «Витрати на оплату праці» та рахунком 82 «Відрахування на соціальні заходи» відповідно.

Для узагальнення інформації про суму нарахованої амортизації основних засобів, інших необоротних матеріальних активів і нематеріальних активів призначено рахунок 83 «Амортизація».

При застосуванні на підприємстві 9 класу рахунків «Витрати діяльності», центральне місце займають операційні витрати, які пов'язані виробництвом, забезпеченням виробничого процесу та реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг).

Узагальнення інформації про собівартість реалізованої готової продукції, товарів, виконаних робіт, наданих послуг ведеться на рахунок 90 «Собівартість реалізації».

За дебетом рахунку 90 «Собівартість реалізації» на підставі бухгалтерських довідок (розрахунків), накладних, рахунків відображається собівартість реалізованої готової продукції, товарів, робіт, послуг; фактична собівартість реалізованих товарів (без торгових націнок), за кредитом - списання на рахунок 79 «Фінансові результати», яке оформлюється довідкою бухгалтерії. Адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати не включаються до складу виробничої собівартості готової та реалізованої продукції, а тому інформація про

такі витрати узагальнюються на рахунках обліку витрат звітного періоду – 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші витрати операційної діяльності».

Загальна схема рахунку 90 «Собівартість реалізації» представлена на рис. 1.3.

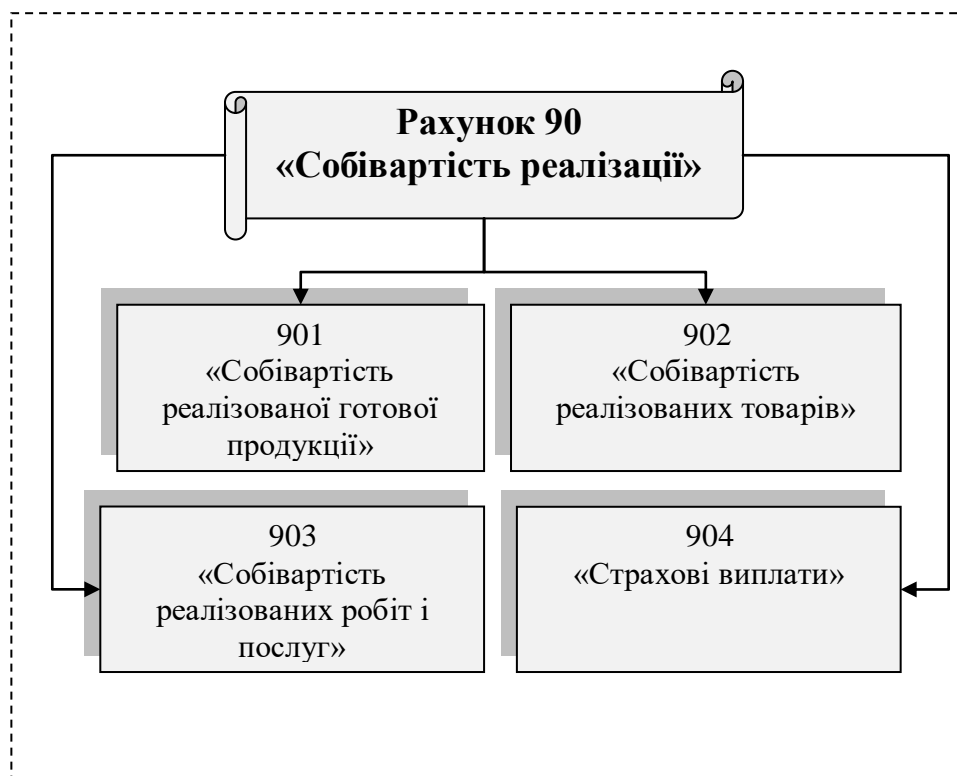

Рис. 1.3. Загальна схема рахунку 90 «Собівартість реалізації»

Загальновиробничими є витрати, пов'язані з обслуговуванням основних і допоміжних цехів та управлінням ними. Загальновиробничі витрати поділяються на постійні та змінні.

Облік виробничих накладних витрат на організацію виробництва та управління цехами, ділянками, відділеннями, бригадами й іншими підрозділами основного та допоміжного виробництва, а також витрат на утримання та експлуатацію машин і устаткування ведеться на рахунок 91 «Загальновиробничі витрати».

Відповідно до П(С)БО 16 «Витрати» витрати, пов'язані з операційною діяльністю, які не включаються до собівартості реалізованої

продукції (товарів, робіт, послуг), поділяються на адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати.

Загальногосподарські витрати, пов'язані з управлінням та обслуговуванням підприємства, відображаються на рахунку 92 «Адміністративні витрати».

За дебетом рахунку 92 «Адміністративні витрати» відображається сума визнаних адміністративних витрат, за кредитом – списання на рахунок 79 «Фінансові результати».

Облік витрат, пов'язаних зі збутом (реалізацією, продажем) продукції, товарів, робіт і послуг, ведеться на рахунку 93 «Витрати на збут».

Для обліку інших витрат операційної діяльності використовують рахунок 94 «Інші витрати операційної діяльності». На рахунку 94 ведеться облік витрат операційної діяльності підприємства, окрім витрат, які відображаються на рахунках 90 «Собівартість реалізації», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут».

Витрати на збут включають наступні витрати, пов'язані з реалізацією (збутом) продукції (товарів, робіт, послуг):

- витрати матеріалів для пакування готової продукції на складах, витрати на ремонт тари;
- витрати на оплату праці та комісійні винагороди продавцям, торговим агентам, працівникам підрозділу, які забезпечують збут.

Облік витрат, пов'язаних зі збутом (реалізацією, продажем) продукції, товарів, робіт і послуг, ведеться на рахунку 93 «Витрати на збут».

За дебетом рахунку відображається сума визнаних витрат на збут, за кредитом – списання на рахунок 79 «Фінансові результати».

Для обліку інших витрат операційної діяльності використовують рахунок 94 «Інші витрати операційної діяльності». На рахунку 94 ведеться

облік витрат операційної діяльності підприємства, окрім витрат, які відображаються на рахунках 90 «Собівартість реалізації», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут».

Рахунок 94 «Інші витрати операційної діяльності» має наступні субрахунки, які представлено в табл. 1.5.

Таблиця 1.5 - Субрахунки до рахунку 94 «Інші витрати операційної діяльності»

Шифр та назва субрахунку	Характеристика
1	2
940 «Витрати від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю»	Ведеться облік витрат, пов'язаних з зміною вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю.
941 «Витрати на дослідження і розробки»	Ведеться облік витрат, пов'язаних з дослідженнями та розробками, які здійснює підприємство, якщо такі дослідження та розробки відповідають П(С)БО 8 «Нематеріальні активи»
942 «Витрати на купівлю-продаж іноземної валюти»	Відображається балансова вартість реалізованої іноземної валюти на дату її реалізації
943 «Собівартість реалізованих виробничих запасів»	Ведеться облік собівартості реалізованих виробничих запасів (сировини, матеріалів, відходів тощо)
944 «Сумнівні та безнадійні борги»	Узагальнюється інформація про нарахування резерву сумнівних боргів на заборгованість, за реалізовану продукцію, товари, роботи і послуги та про суму списання поточної дебіторської заборгованості, що визнана безнадійною та утворення якої не було пов'язано з реалізацією продукції, товарів, робіт і послуг
945 «Витрати від операційної курсової різниці»	Ведеться облік витрат за активами й зобов'язаннями операційної діяльності підприємства від зміни курсу гривні до іноземної валюти
946 «Витрати від знецінення запасів»	Ведеться облік витрат, пов'язаних із знеціненням (уцінкою) запасів, відповідно до П(С)БО 9 «Запаси»
947 «Нестачі і витрати від псування цінностей»	Ведеться облік недостач грошових коштів та інших цінностей і витрат від псування цінностей, що виявлені в процесі заготівлі, переробки, збереження та реалізації. Одночасно зі списанням цінностей, винних у недостачі яких не встановлено, на витрати балансова вартість списаного активу зараховується на позабалансовий рахунок 07 «Списані активи»
948 «Визнані штрафи, пені, неустойки»	Ведеться облік визнаних економічних санкцій за невиконання підприємством законодавства та умов договорів

Продовження таблиці 1.5

949 «Інші витрати операційної діяльності»	Узагальнюється інформація про такі витрати операційної діяльності, які не знайшли відображення на інших субрахунках рахунку 94 «Інші витрати операційної діяльності», зокрема витрати житлово-комунальних і обслуговуючих господарств, дитячих дошкільних закладів, будинків відпочинку, санаторіїв та інших закладів оздоровчого та культурного призначення тощо.
---	--

Крім операційної діяльності підприємство може здійснювати фінансову діяльність. Під фінансовою діяльністю розуміють діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталу підприємства. У результаті такої діяльності виникають фінансові витрати.

До фінансових витрат відносяться витрати на відсотки та інші витрати підприємства, пов'язані із залученням позикового капіталу.

Рахунок 95 «Фінансові витрати», призначений для обліку витрат, пов'язаних з нарахуванням та сплатою відсотків за користування кредитами банків, випуском, утриманням і обігом цінних паперів, нарахуванням відсотків за договорами кредитування, фінансового лізингу й інших витрат підприємства, пов'язаних із залученням позикового капіталу.

Облік витрат від зменшення вартості інвестицій, облік яких здійснюється за методом участі в капіталі, ведеться на рахунку 96 «Витрати від участі в капіталі». За дебетом рахунку відображається сума визнаних витрат, за кредитом - списання витрат на рахунок 79 «Фінансові результати».

Облік витрат, що виникають в процесі звичайної діяльності, але не пов'язані з виробництвом або реалізацією основної продукції та послуг ведеться на рахунку 97 «Інші витрати».

Первинними документами при відображенні накопичення витрат підприємства є: рахунки-фактури, накладні; товарно-транспортні накладні; акти виконаних робіт (наданих послуг); акти приймання-передачі основних

засобів; видаткові касові ордери; виписки банку; платіжні доручення; акти інвентаризації; акти переоцінки; акт про уцінку; таблиць обліку використання робочого часу, розрахунково-платіжні відомості; наряди на виконання робіт; розрахунки амортизації,

В свою чергу, списання витрат на фінансові результати оформлюється довідкою бухгалтерії.

Необхідно зауважити, що своєчасне документування операцій з щодо понесення витрат та їх відображення на рахунках бухгалтерського обліку дає можливість сформулювати правильно фінансові результати за відповідні періоди за виконати вимоги чинного законодавства щодо формування фінансової та податкової звітності суб'єкта господарювання та сплати необхідні податки та обов'язкові платежі у визначені строки, які закріплені у чинному законодавстві.

1.3. Наукові основи, економічний зміст та завдання аналізу витрат на підприємстві

Сучасні підходи щодо визначення сутності аналізу витрат характеризуються різноманітністю прийомів, методів та системою показників.

Підвищення ефективності діяльності підприємства можливе за рахунок оцінки основних показників, у тому числі витрат діяльності, що набуває все більшого значення для суб'єктів різних форм власності, незалежно від видів на напрямків діяльності.

Теоретичні та методологічні питання витрат підприємства розкривають у своїх працях такі вітчизняні науковці, як: Г.І. Андреева, Ф.Ф. Бутинець, В.І. Ганін, Є.Б. Грабовецький, Н.Б. Кащина, О.В. Олійник, П.Я. Попович, І.Ф. Прокопенко, Г.В. Савицька, Н.Г. Прокопенко, А.В. Шульга, Л.М. Савчук та інші.

Наукові підходи щодо визначення основних індикаторів витрат базуються на системі базових показників, за допомогою яких можливо визначити найбільш вагомі витрати, визначити оптимальну їх структуру та виявити резерви зниження собівартості продукції (товарів, робіт, послуг).

Оптимізація витрат є загальновизнаним способом вдосконалення діяльності підприємства та ефективним інструментом управління його розвитком. Підприємства відповідної галузі в межах господарської діяльності несуть різні витрати, які умовно можна розподілити на дві групи: виробничі та невиробничі витрати підприємства.

Окремі автори стверджують, що важливим чинником зростання конкурентоспроможності української продукції є ефективне застосування економічного аналізу для пошуку резервів зниження витрат та ціни на продукцію [27].

Схема аналізу формування витрат підприємства представлена на рис.

1.4.

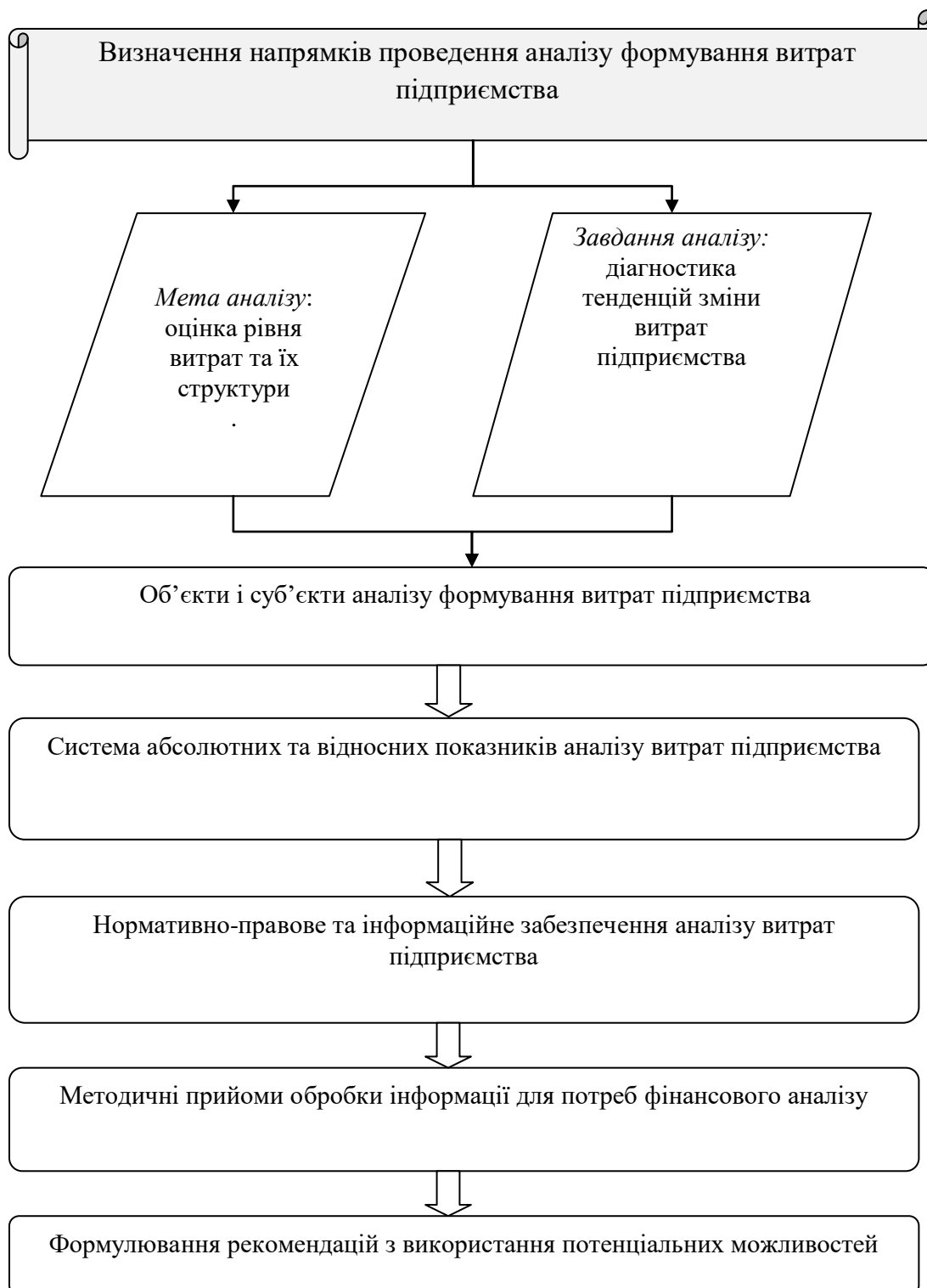

Рис. 1.4 Схема аналізу формування витрат підприємства

Аналіз витрат підприємства є основою для їх прогнозування. Особливо важливого значення набуває ретельний економічний аналіз в умовах самостійного прогнозування витрат підприємства.

Метою аналізу витрат підприємства є оцінка рівня витрат, виявлення можливостей раціонального використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, здійснення ефективного управління відповідними ланками менеджменту.

Предметом аналізу витрат підприємства є основні виробничі та невиробничі витрати, які пов'язані з основною (операційною) та неопераційною діяльністю підприємства, процес їх формування та використання.

Г.І. Кіндрацька, М.С. Білик, А.Г. Загородній виділяють такі завдання аналізу витрат за елементами та статтями калькуляції: визначення загальної вартості використаних матеріальних, трудових та інших виробничих ресурсів, організація контролю за рівнем цих витрат; аналіз виробничої собівартості одиниці продукції, виявлення резервів зменшення собівартості продукції [25].

В свою чергу, Г.В. Савицька акцентує увагу на таких завданнях, як вивчення матеріало-, трудо-, енерго-, фондомісткості виробництва, визначення впливу технічного прогресу на структуру витрат.

Враховуючи добутки науковців, основними завданнями аналізу витрат підприємства є:

- перевірка обґрунтованості прийнятих рішень щодо витрат;
- оцінка відхилень фактичних показників від планових;
- оцінка тенденцій зміни витрат підприємства щодо їх оптимізації;
- дослідження причин відхилення фактичних витрат від планових;
- оцінка впливу факторів на підсумкові показники;
- дослідження структури та складу витрат підприємства;
- пошук резервів зниження витрат підприємства та розроблення відповідних заходів.

Для промислового підприємства доцільним є проведення аналізу витрат за елементами та статтями калькуляції за такими етапами:

- 1) оцінка загального обсягу витрат;
- 2) аналіз структури витрат (окремо за елементами та статтями калькуляції);
- 3) аналіз динаміки витрат за елементами;
- 4) факторний аналіз впливу елементів витрат на загальну суму витрат виробництва;
- 5) ретельний аналіз кожної статті витрат, виявлення причин економії (перевитрат) окремих затрат, пошук резервів зменшення собівартості продукції.

Отже, кожне підприємство повинно розробляти на основі існуючих підходів власну методику аналізу, яка буде відповідати особливостям діяльності підприємства, специфіці виробничого процесу та поставленим завданням аналізу в кожному конкретному випадку суб'єкта господарювання.

Висновки до першого розділу

Витрати - це загальноекономічна категорія, яка характеризує використання різних речовин і сил природи в процесі господарювання. Під економічними витратами розуміють «затрати втрачених можливостей», тобто суму грошей, яку можна отримати при найбільш вигідному із усіх можливих альтернативних варіантів використання ресурсів.

У бухгалтерському обліку витрати відображаються при дотриманні певних умов. Витрати визнаються витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони здійснені.

Витрати підприємства можна класифікувати за різними ознаками. Класифікація витрат потрібна для визначення вартості продукції, та відповідно, для ціноутворення.

Класифікація витрат за видами діяльності дає можливість систематизації витрат підприємства, враховуючи напрямки та види діяльності. Групування витрат за економічними елементами здійснюється у всіх галузях народного господарства. Це дає змогу отримати інформацію про те, скільки і яких засобів витрачено незалежно від того, де вони вироблені та на які цілі використано, дозволяє в межах підприємства планувати та контролювати обсяги закупівлі матеріальних ресурсів, розміри фонду оплати праці, ставити завдання зменшення собівартості продукції.

Загальні аспекти щодо визначення витрат підприємства закріплені в основних нормативних документах, а саме: НП(С)БО 1 [6], П(С)БО 16 «Витрати», Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Законі України «Про оплату праці», а також у Плані рахунків та Інструкції по його застосуванню, яким передбачено порядок здійснення обліку витрат суб'єкта господарювання.

Основними джерелами даних для управління витратами підприємства є дані аналітичних рахунків, які відкриваються до рахунків класів 8 «Витрати за елементами» та 9 «Витрати діяльності».

Підвищення ефективності діяльності підприємства можливе за рахунок оцінки основних показників, у тому числі витрат діяльності, що набуває все більшого значення для суб'єктів різних форм власності, незалежно від видів на напрямків діяльності.

Метою аналізу витрат підприємства є оцінка рівня витрат, виявлення можливостей раціонального використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, здійснення ефективного управління відповідними ланками менеджменту.

Процес здійснення аналізу витрат базується на розроблених методиках, в основі яких лежить динамічний та факторний аналіз, що саме дає можливість не тільки виявити негативні фактори впливу на результативні показники, але й зосередитись на використанні потенціальних можливостей.

Оптимальна структура витрат сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємства, тому так необхідно проводити аналіз динаміки показників ресурсоспоживання на основі структуризації витрат.

2. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»

2.1. Техніко-економічна характеристика підприємства

На базі орендного підприємства «Весело-Кутський комбінат хлібопродуктів» відповідно до Закону України «Про особливості приватизації майна в агропромисловому комплексі» та Постанови КМУ № 1218 від 05.11.1997р. «Про прискорення приватизації хлібопропримаймальних підприємств», було засновано відповідно до рішення засновників від 26.12.1997р. № 1476, шляхом перетворення Відкрите акціонерне товариство «Весело-Кутський комбінат хлібопродуктів».

Згідно вимог Закону України «Про акціонерні товариства» та прийнятого рішенням загальними зборами акціонерів від 31.05.2013р. найменування Відкритого акціонерного товариства «Весело-Кутський комбінат хлібопродуктів» змінено на ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ», затверджено Статут Товариства шляхом викладення у новій редакції.

Товариство є складовою частиною харчової промисловості України.

Товариство створене для здійснення підприємницької діяльності у сфері харчової промисловості з метою отримання прибутку.

Предметом діяльності товариства є після урожайна діяльність та складське господарство.

Продукція, що виробляється харчовими підприємствами, відноситься до товарів першої необхідності, а тому користується постійним попитом (на харчі витрачається половина бюджетів вітчизняних домогосподарств); галузь має тісні інтеграційні зв'язки із сільським господарством, а відтак підвищення ефективності функціонування підприємств, що до неї належать, неможливе без вирішення проблем, які наявні сьогодні в тваринництві та рослинництві (крім того харчова промисловість є постачальником комбікормів для тваринництва); ринок продовольства характеризується значною ємністю, що робить харчову промисловість достатньо привабливою для інвестицій.

ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» працює на ринку України з 1976 р. – починав у якості елеватору. Тип елеватора – лінійний, тип зберігання – насип. Підприємство користується зерносушарками. На території елеватора здійснюється автоприйняття зерна. Можливе автовідвантаження продукції. Якість зерна контролюється сертифікованою лабораторією. Потужність комбіната – 50 тис.тонн.

ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» має власну залізничну гілку, це означає, що підприємство:

- здійснює приймання та відвантаження залізничним транспортом;
- має змогу розміщати на території підприємства вагони приватного парку;
- здійснює маршрутні відвантаження залізничних вагонів – два маршрути за добу;
- швидко приймає залізничні вагони – 60 вагонів за добу.

ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» має 5 діючих автопідйомника, завдяки чому підприємство:

- має можливість приймати до 200 автомашин за добу;
- приймає кілька культур одночасно.

На складах, силосного та звичайного типу, одночасно зберігається до 115 000 тон зернових культур.

ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» здійснює свою діяльність у приміщеннях які належить йому на праві власності або орендується. ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» повністю забезпечений офісною технікою, транспортними засобами та ліцензійними програмними продуктами.

ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» належать нежитлові будівлі та споруди, що розташовані за адресою: Одеська область, Великомихайлівський район, с. Новоборисовка, вул. Леніна, 2. Будівлі розташовані на земельній ділянці, площею 12,7164 га, яка знаходиться у довгостроковій оренді на 49 років.

У таблиці 2.1 наведено основні економічні показники діяльності ПРАТ «ВЕ-СЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» за 2020-2021 роки.

Таблиця 2.1 – Результати фінансового аналізу діяльності ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» за 2020-2021 рр.

	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
			абс.	%
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн.	4510	29942	25432	У 5,6 р.
2. Собівартість реалізованої продукції, тис.грн.	4510	27340	22830	У 5,1 р.
3. Адміністративні витрати, тис.грн.	4159	-	-	-
4. Витрати на збут, тис.грн.	-	-	-	-
5. Валовий прибуток, тис.грн.	-	-	-	-
6. Повна собівартість реалізованої продукції, тис.грн.	8669	27340	18671	У 2,15 р.
7. Витрати на 1 гривню реалізованої продукції, коп.	192,2	91,3	-100,9	52,6
8. Фінансовий результат до оподаткування, тис.грн.	8	139	131	У 16,4 р.
в тому числі:				
- від основної операційної діяльності	0	2602	2602	-
- від іншої операційної діяльності	-6261	-781	5480	-87,5
- від фінансової діяльності	-	-	-	-
- від іншої діяльності	6269	-1682	-7951	-126,8
9. Податок на прибуток, тис.грн.	1	25	24	У 24 р.
10. Чистий прибуток, тис.грн.	7	114	107	У 15,3 р
11. Середня річна вартість оборотних коштів, тис.грн.	12555	11054,5	-1500,5	-12
12. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	0,36	2,71	2,35	В 6,5 р.
13. Тривалість одного обороту оборотних коштів, днів	1002	132,87	-869,13	-86,7
14. Коефіцієнт автономії	0,20	0,43	0,23	х
15. Коефіцієнт співвідношення залучених та власних коштів	4,07	1,31	-2,76	х
16. Наявність власних оборотних коштів	-8792	-3900	4892	х
17. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-1,83	-0,34	1,49	х
18. Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами	-0,82	-0,34	0,48	х
19. Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	0,55	0,74	0,19	х
20. Коефіцієнт швидкої (критичної) ліквідності	0,42	0,71	0,29	х
21. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,00051	0,32	0,32	х
22. Рентабельність виробництва, %	0,016	0,259	0,243	х
23. Рентабельність всього вкладеного капіталу, %	0,162	1,169	1,007	х
24. Рентабельність власного капіталу, %	0,939	3,647	2,708	х
25. Рентабельність основного капіталу, %	0,046	0,783	0,737	х
26. Рентабельність оборотного капіталу, %	0,056	1,031	0,975	х
27. Рентабельність власного оборотного капіталу, %	-	-	-	х

* розраховано на підставі фінансової та статистичної звітності підприємства

2.2. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства

Загальний аналіз фінансового стану підприємства

Загальний аналіз фінансового стану підприємства здійснюють за допомогою даних форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» та №5 «Примітки до річної фінансової звітності».

Аналіз динаміки валюти балансу підприємства здійснюється на підставі даних форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.2.

Таблиця 2.2 – Аналіз динаміки валюти балансу

Показники	На початок року	На кінець року	% зміни
Валюта балансу, тис.грн.:	31335	24376	-22,2
- попереднього року			
- звітнього року	24376	26848	10,1

З табл. 2.1 видно, що на кінець попереднього року порівняно з початком валюта балансу зменшилась на 22,2 %, що свідчить про скорочення діяльності та попередньо можна охарактеризувати негативно. На кінець звітнього року порівняно з початком валюта збільшилась на 10,1 %, що попередньо характеризує позитивно та свідчить про розширення підприємства та активізацію своєї діяльності.

Для більш глибокого виявлення якості динаміки валюти балансу проведемо поглиблений аналіз динаміки валюти балансу на підставі даних форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.3.

Таблиця 2.3 – Поглиблений аналіз динаміки валюти балансу

Показники	Попередній рік 2020	Звітний Рік 2021	Коефіцієнт зміни
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн.	4510	29942	6,6
2. Фінансовий результат до оподаткування, тис.грн.	8,0	139,0	17,4
3. Валюта балансу, тис.грн.:			
- на початок року	31335	24376	0,8
- на кінець року	24376	26848	1,1
4. Середнє річне значення валюти балансу*, тис.грн.	27855,5	25612	0,9

З табл. 2.3 видно, що зменшення середньорічного значення валюти балансу в 0,9 р. супроводжувалось збільшенням чистого доходу в 6,6 р. та фінансового результату до оподаткування в 17,4 р., що свідчить про розширення підприємством його діяльності та ефективно вкладення грошових коштів у формування активів підприємства. Таким чином, зміни валюти балансу в звітному році порівняно з попереднім можна охарактеризувати як позитивні.

Аналіз складу, структури та динаміки активів підприємства здійснюємо за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою аналітичної табл. 2.4.

Таблиця 2.4 – Аналіз складу, структури та динаміки активів підприємства за 2019-2021 роки*

Показники	Код рядка	На початок 2021 р.	На кінець 2021р.	Відхилення	
				абс.	%
Всього активів, тис. грн.	1300	24376	26848	2472	10,1
1. Необоротні активи, тис. грн.	1095	13597	15518	1921	14,1
– в % до активів		55,8	57,8	2	х
2. Оборотні активи, тис. грн.	1195	10779	11330	551	5,1
– в % до активів		44,2	42,2	-2	х
2.1. Запаси, тис. грн.	1100, 1110	2580	528	-2052	-79,5
– в % до активів		10,6	2,0	8,6	х
2.2. Кошти в розрахунках, тис. грн.	1120÷1155	8189	5944	-2245	-27,4
– в % до активів		33,6	22,1	-11,5	х
2.3. Грошові кошти та їх еквіваленти, тис. грн.	1160, 1165	10,0	4858	4848	в 485 р
– в % до активів		0,04	18,1	18,06	х
2.4. Інші оборотні активи, тис. грн.	1170,	-	-	-	-
– в % до активів	1190	-	-	-	х
– у тому числі витрати майбутніх періодів **, тис. грн.	1170	-	-	-	-
– в % до активів		-	-	-	х
3. Необоротні активи утримувані для продажу, та групи вибуття, тис. грн.	1200	-	-	-	-
– в % до активів		-	-	-	-

* Розраховано на підставі даних фінансової звітності підприємства

Як свідчать дані табл.2.4 збільшення активів підприємства на 2472 тис.грн. або на 10,1% мало місце за рахунок збільшення необоротних активів на 1921 тис.грн. або на 14,1% та оборотних активів на 551 тис.грн. або на 5,1% (за рахунок збільшення грошових коштів та їх еквівалентів – на 4848 тис.грн., або в 485р.; при цьому кошти у розрахунках зменшились на 2245 тис.грн або на 27,4 %, запаси – на 2052

тис.грн. або на 79,5 %). На початок 2021 року найбільшу питому вагу у складі активів підприємства займали необоротні активи – 55,8%, питома вага оборотних активів склала 44,2%. Наприкінці 2021 року відбулись такі зміни в структурі активів підприємства: збільшилась питома вага необоротних активів і, відповідно зменшилась питома вага оборотних активів на 2,0 % пункти.

Аналіз складу, структури та динаміки оборотних активів підприємства здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.5.

Таблиця 2.5- Аналіз складу, структури та динаміки оборотних активів

Показники	Код рядка	Абсолютна величина		Питома вага, %		Відхилення			
		на початок 2021 року	на кінець 2021 року	на початок 2021 року	на кінець 2021 року	абсолютне	питомої ваги	в % до величини на початок звітного року	в % до величини зміни оборотних активів
Оборотні активи всього, тис. грн., в тому числі:	1195	10779	11330	100	100	551	x	5,1	100
– запаси	1100; 1110	2580	528	23,9	4,7	-2052	-19,2	-79,5	-372,4
– дебіторська заборгованість	1120÷ 1155	8189	5944	75,9	52,5	-2245	-23,4	-27,4	-407,4
– грошові кошти та поточні фінансові інвестиції	1160, 1165	10	4858	0,09	42,9	4848	42,8	У 485 р	879,9
– інші оборотні активи	1170, 1190	-	-	-	-	-	-	-	-

З табл.2.5 видно, на кінець звітного року порівняно з початком оборотні активи збільшились на 551 тис. грн., або на 5,1 %. Це відбулось за рахунок збільшення грошових коштів та інших фінансових інвестицій на 4848 тис. грн., або у 485 р., також відбулось зменшення запасів на 2052 тис. грн., або на 79,5% та дебіторської заборгованості на 2245 тис. грн., або на 27,4 %;

В структурі оборотних активів на почато звітного року найбільшу питому вагу займала дебіторська заборгованість – 75,9%, питома вага запасів склала – 23,9 %,

грошових коштів та поточних фінансових інвестицій – 0,09%. На кінець звітнього року відбулись наступні зміни оборотних активів: збільшилась питома вага грошових коштів та поточних фінансових інвестицій на 42,8 % п. та зменшилась питома вага запасів на 19,2% п., дебіторської заборгованості – на 23,4% п.

Аналіз структури розміщення оборотного капіталу (оборотних коштів) підприємства за сферами розміщення його окремих елементів здійснюється за на підставі даних форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та №5 «Примітки до річної фінансової звітності» за допомогою табл. 2.5.

Таблиця 2.6-Аналіз структури розміщення оборотного капіталу ПрАТ «Веселокутський комбінат хлібопродуктів»

Показники	2020 рік		2021 рік		Відхилення		
	Тис.грн	%	Тис.грн	%	абс.	%	за структурою
1.Сфера виробництва в тому числі:	2580	23,94	528	4,66	-2052	-79,5	-19,28
– виробничі запаси*	2580	23,94	528	4,66	-2052	-79,5	-19,28
– незавершене виробництво*	-	-	-	-	-	-	-
– поточні біологічні активи	-	-	-	-	-	-	-
– витрати майбутніх періодів	-	-	-	-	-	-	-
2. Сфера обігу в тому числі:	8199	76,06	10802	95,34	2603	31,8	19,28
– готова продукція*	-	-	-	-	-	-	-
– грошові кошти	10	0,09	4858	42,88	4848	в 485 р.	42,79
– дебіторська заборгованість	8189	75,97	5944	52,46	-2244	-27,40	-23,51
– товари*	-	-	-	-	-	-	-
– інші**	-	-	-	-	-	-	-
Всього оборотний капітал	10779	100	11330	100	551	5,1	-

З табл. 2.6 видно, що в звітному році в порівнянні з попереднім загальна величина оборотного капіталу збільшилась на 551 тис. грн., або на 5,1 %. Цьому сприяло зменшення капіталу, розміщеного у сфері виробництва на 2052 тис. грн., або на 79,5 %, збільшення капіталу, розміщеного у сфері обігу на 2603 тис. грн., або на 31,8 %.

В структурі оборотного капіталу попереднього року найбільшу питому вагу займає капітал, розміщений у сфері обігу- 76,06%, а питома вага капіталу, розміщеного у сфері виробництва – 23,94%. В звітному році відбулись наступні зміни в

структурі оборотного капіталу: збільшилась питома вага капіталу, розміщеного в сфері обігу, та, відповідно, зменшилась питома вага капіталу в сфері виробництва – на 19,28 % пункти.

Аналіз використання оборотного капіталу (оборотних коштів) підприємства та його окремих елементів здійснюється на підставі даних форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.7.

Таблиця 2.7 – Аналіз використання оборотних коштів

Показники	Код рядка (алгоритм розрахунку)	2020 рік	2021 рік	Відхилення	
				абс.	%
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	Ф № 2 р. 2000	4510	29942	25432	в 564 р.
2. Середньорічні залишки оборотних коштів, * тис. грн., в т.ч.	Ф № 1 р. 1195	12555	11055	-1500	11,95
2.1. Запаси*	Ф № 1 р.1100	2734	1554	-1180	-43,16
2.2. Кошти в розрахунках*	Ф № 1 р.1125÷ 1155	8818	7067	-1751	-19,86
2.3. Грошові кошти та поточні фінансові інвестиції*	Ф № 1 р.1160, 1165	1003	2434	1431	142,67
2.4. Інші оборотні активи*	Ф № 1 р.1170, 1190	-	-	-	-
3. Кількість днів в періоді	x	360	360	x	x
4. Одноденна виручка, тис. грн..	р. 1 : р. 3	12,53	83,2	70,67	564,0
5. Потреба в оборотних коштів одного дня, тис. грн.	р. 2 : р. 3	34,88	30,71	-4,17	-11,96
6. Кредиторська заборгованість, тис. грн.	Ф № 1 р.1615	8900	7263	-1637	-18,39
7. Коефіцієнт оборотності	р.1 : р.2	0,36	2,71	2,35	В 6,3р.
8. Коефіцієнт завантаженості	р.2 : р. 1	2,78	0,37	-2,41	-86,69
9. Тривалість 1 обороту, днів, в т.ч.	р.3 : р.7 або р.2 : р.4	1002	132,87	-869,13	-86,7
9.1. В запасах	р.2.1 : р.4	218,2	18,68	-199,52	-91,44
9.2. В коштах в розрахунках	р.2.2 : р.4	703,75	84,94	-618,81	-87,93
9.3. В грошових коштах	р.2.3 : р.4	80,05	29,25	-50,8	-63,46
9.4. В інших оборотних коштах	р.2.4 : р.4	-	-	-	-
10. Економія (надлишок) оборотних коштів, тис. грн.	абс. відхилення по р.9 · р.5 за звітний рік	-	-26691	x	x
11. Кредиторська заборгованість, враховуючи економію (надлишок) оборотних коштів при умові роботи заводу на рівні попереднього року, тис. грн.	р.10 ± р.6 за звітний рік	-	-	x	x

З табл. 2.7, видно, що ефективність використання оборотних коштів підприємства у звітному році порівняно з попереднім покращилась, про що свідчить збільшення коефіцієнту оборотності на 2,35 обороти, зменшення коефіцієнту завантаженості на 2,41 та зменшення тривалості одного обороту оборотних коштів на 869,13 днів (за рахунок зменшення: часу перебування коштів в запасах – на 199,52 днів, коштів в розрахунках – на 618,81 дня, але відбулось збільшення часу перебування коштів в грошових коштах – на 50,8 днів). Це призвело до вивільнення з обігу (економії) суми грошових коштів у розмірі 26691 тис. грн.

Таким чином, можна зробити висновок про покращення ефективності використання оборотних коштів в 2021 році порівняно з 2020 р.

Аналіз складу, структури та динаміки дебіторської заборгованості підприємства здійснюється підставі даних форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.8.

Таблиця 2.8. - Аналіз складу, структури та динаміки дебіторської заборгованості

Показники	Код рядка	Абсолютна величина		Питома вага, %		Відхилення			
		на початок 2021 року	на кінець 2021 року	на початок 2021 року	на кінець 2021 року	абсолютне	питомої ваги	в % до величини на початок звітного року	в % до величини зміни дебіторської заборгованості
Дебіторська заборгованість всього, в тому числі:	1120÷1155	8189	5944	100	100	-2245	x	-27,41	100
1.1. Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги*	1120, 1125	5493	359	67,08	6,04	-5134	-61,04	-93,46	228,69
1.2. Дебіторська заборгованість за розрахунками**:	1130÷1145	2674	1319	32,65	22,19	-1355	-10,46	-50,67	60,36
– за виданими авансами	1130	-	-	-	-	-	-	-	-
– з бюджетом,	1135	2674	1319	32,65	22,19	-1355	-10,46	-50,67	60,36
– в тому числі з податку на прибуток	1136	-	-	-	-	-	-	-	-
– з нарахованих доходів	1140	-	-	-	-	-	-	-	-
– із внутрішніх розрахунків	1145	-	-	-	-	-	-	-	-
1.3. Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	22	4266	0,27	71,77	4244	71,5	У 192,9 р.	-189,04

З табл. 2.8 видно, що дебіторська заборгованість на кінець звітного року порівняно з початком року зменшилась на 2245 тис. грн., або на 27,41%. Це відбулось за рахунок зменшення дебіторської заборгованість за товари, роботи, послуги на 5134 тис. грн. або на 93,46% та дебіторської заборгованості за розрахунками- на 1355 тис.грн., або на 50,67 %, але відбулось збільшення іншої поточної дебіторської заборгованості на 4244 тис.грн або майже у 193 рази.

В структурі дебіторської заборгованості на початок звітного року найбільшу питому вагу займає заборгованості за товари, роботи, послуги – 67,08%, заборгованість за розрахунками – 32,65%, іншої заборгованості – 0,27%. На кінець звітного року відбулись наступні зміни в структурі дебіторської заборгованості: зменшилась питома вага заборгованості за товари, роботи послуги на 61,04 % пункти та заборгованості за розрахунками на 10,46 % пункти відповідно; збільшилась питома вага іншої заборгованості – на 71,5% пункти.

Аналіз дебіторської заборгованості підприємства за строками непогашення здійснюється за даними форми № 5 «Примітки до річної фінансової звітності» за допомогою табл. 2.9.

Таблиця 2.9 – Аналіз дебіторської заборгованості підприємства за строками непогашення

Показники		Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги		Інша поточна дебіторська заборгованість		Абсолютне відхилення	
		тис. грн.	%	тис. грн.	%	заборгованості за товари, роботи, послуги	іншої поточної заборгованості
Попередній рік	Всього, в тому числі:	5493	100	22	100	x	x
	– до 12 місяців	5493	100	22	100	x	x
	– від 12 до 18 місяців	-	-	-	-	x	x
	– від 18 до 36 місяців	-	-	-	-	x	x
Звітний рік	Всього, в тому числі:	359	100	4266	100	-5134	4244
	– до 12 місяців	359	100	4266	100	-5134	4244
	– від 12 до 18 місяців	-	-	-	-	-	-
	– від 18 до 36 місяців	-	-	-	-	-	-

З табл.2.9 видно, що як в попередньому, так й в звітному році 100% дебіторської заборгованості за товари, роботи та іншої заборгованості, послуги погашається у найкоротший термін – до 12 місяців, що позитивно характеризує діяльність підприємства.

Аналіз складу та динаміки джерел формування активів підприємства здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.10.

Таблиця 2.10 – Аналіз складу та динаміки джерел формування активів підприємства*

Показники	Код рядка	На початок року	На кінець року	Відхилення	
				абс.	%
Всього джерел формування активів, тис. грн.	1900	24375	26848	2473	10,1
1. Власний капітал, тис. грн. – в % до усіх джерел	1495	4804 19,71	11618 43,28	6814 23,57	141,8 x
1.1. Наявність власних оборотних коштів, тис. грн. – в % до усіх джерел	1495 – 1095 або 1495 + 1595 – 1095	-8792 -	-3900 -	4892 -	-55,64 x
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення, тис. грн. – в % до усіх джерел	1595	- -	- -	- -	- x
2.1. Довгострокові зобов'язання, тис. грн. – в % до усіх джерел	1500÷1515	- -	- -	- -	- -
2.2. Довгострокові забезпечення, тис. грн. – в % до усіх джерел	1520, 1525	- -	- -	- -	- -
3. Поточні зобов'язання і забезпечення, тис. грн. – в % до усіх джерел	1695	19571 80,29	15230 56,72	-4341 -25,57	-22,18 x
3.1. Короткострокові зобов'язання, тис. грн. – в % до усіх джерел	1600, 1610	3352 13,75	- -	-3352 -13,75	- x
–в тому числі короткострокові кредити банків, тис. грн. – в % до усіх джерел	1600	3352 13,75	- -	-3352 -13,75	- x
3.2.Кредиторська заборгованість, тис. грн. – в % до усіх джерел	1605, 1615÷1645	9055 37,15	7667 28,56	-1388 -8,59	-15,33 x
3.3. Поточні забезпечення, тис. грн. – в % до усіх джерел	1660	- -	- -	- -	- x

Закінчення табл. 2.10

Показники	Код рядка	На початок року	На кінець року	Відхилення	
				абс.	%
3.4. Інші поточні зобов'язання	1665,1690	7164	7562	398	5,56
– в % до усіх джерел		29,39	28,17	-1,22	x
4. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття, тис.грн.	1700	-	-	-	-
– в % до усіх джерел		-	-	-	x

З табл.2.10 видно, що джерела формування активів в звітному році порівняно з попереднім збільшились на 2473 тис.грн. або на 10,1%. Це відбулось за рахунок збільшення власного капіталу на 6814 тис.грн або на 141,8 %, також відбулось зменшення поточних зобов'язань і забезпечень на 4341 тис.грн або на 22,18 %, В структурі джерел формування активів в попередньому році найбільшу питому вагу займають поточні зобов'язання і забезпечення – 80,29%. Питома вага власного капіталу склала 19,71%. На кінець року відбулись наступні зміни в структурі джерел формування активів: збільшилась питома вага власного капіталу на 23,57%, та зменшилась частка поточних зобов'язань і забезпечень на 25,57%п. Ці зміни в динаміці і структурі негативно характеризують діяльність підприємства.

Аналіз складу, структури та динаміки власного капіталу підприємства здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.11.

Таблиця 2.11 – Аналіз складу, структури та динаміки власного капіталу підприємства

Показники	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного року	Відхилення	
				абс.	%
Власний капітал всього, тис. грн., в тому числі:	1495	4805	11618	6813	141,8
1. Зареєстрований (пайовий) капітал, тис. грн.	1400	7000	13700	6700	95,7
– в % до власного капіталу		145,68	117,91	-27,77	x
2. Капітал у дооцінках, тис. грн.	1405	-	-	-	-
– в % до власного капіталу		-	-	-	x
3. Додатковий капітал, тис. грн.	1410	4262	4262	-	-
– в % до власного капіталу		88,7	36,68	-52,02	x
4. Резервний капітал, тис. грн.	1415	-	-	-	-
– в % до власного капіталу		-	-	-	x

Закінчення табл. 2.11

Показники	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного року	Відхилення	
				абс.	%
6. Нерозподілений прибуток (непокритий збиток), тис. грн.	1420	-6457	-6343	114	-1,8
– в % до власного капіталу		-134,38	-54,59	79,79	x
7. Неоплачений капітал, тис. грн.	1425	-	-	-	-
– в % до власного капіталу		-	-	-	x
8. Вилучений капітал, тис. грн.	1430	-	-	-	-
– в % до власного капіталу		-	-	-	x

З табл. 2.11 видно, що на кінець звітного року в порівнянні з початком власний капітал збільшився на 6813 тис.грн або на 141,8%. Це відбулось за рахунок збільшення зареєстрованого (пайового) капітал на 6700 тис.грн. або на 95,7 %, та зменшення непокритого збитку на 114 тис.грн або на 1,8%. Величина додаткового капіталу залишилась незмінною. Такі зміни негативно характеризують діяльність підприємства.

Впродовж 2 років власний капітал формувався за рахунок зареєстрованого капіталу, додаткового капіталу, непокритого збитку.

Аналіз динаміки рентабельності капіталу підприємства здійснюється за даними форм № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», форм № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за два роки за допомогою табл. 2.12.

Таблиця 2.12 – Аналіз рентабельності капіталу підприємства

Показники	Код рядка	Попередній рік 2020	Звітний Рік 2021	Абсолютне відхилення
1. Чистий прибуток (збиток) підприємства, тис. грн.	Ф № 2 р. 2350 (2355)	7	114	107
2. Середня річна сума капіталу підприємства, тис. грн. *, в тому числі:	Ф № 1 р. 1300	27855,5	25612	-2243,5
– основного капіталу*	Ф № 1, р. 1095	15300,5	14557	-743,5
– оборотного капіталу*	Ф № 1 р.1195	12555	11055	-1500
в тому числі – власного оборотного капіталу*	Ф № 1 р.1495 – р.1095	-10499	-9346	1153
3. Рентабельність капіталу, %	1/2*100%	0,025	0,445	0,42
4. Рентабельність основного капіталу, %		0,046	0,783	0,737
5. Рентабельність оборотного капіталу, %		0,056	1,031	0,975
6. Рентабельність власного оборотного капіталу, %		-	-	-

З табл. 2.12 видно, що впродовж дослідженого періоду підприємство мало позитивні показники рентабельності, значення яких збільшились у звітному році порівняно з попереднім за рахунок збільшення чистого прибутку підприємства на 107 тис.грн. та зменшення величини середньорічної суми капіталу підприємства : всього капіталу на 2244 тис.грн; основного капіталу на 743,5 тис.грн; оборотного капіталу на 1500,5 тис.грн. Це призвело до збільшення значення показників рентабельності капіталу: основного- на 0,737 % п.; оборотного-на 0,975 % п.; всього капіталу-на 0,42% п. Ці зміни свідчать про наявність тенденції до покращення діяльності підприємства, але негативним є відсутність власного оборотного капіталу впродовж досліджуваного періоду.

Аналіз складу, структури та динаміки кредиторської заборгованості підприємства здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.13.

Таблиця 2.13 – Аналіз складу, структури та динаміки кредиторської заборгованості

Показники	Код рядка	Абсолютна величина		Питома вага, %		Відхилення			
		на початок звітного року	на кінець звітного року	на початок звітного року	на кінець звітного року	абсолютне	питомої ваги	в % до величини на початок звітного року	в % до величини зміни кредиторської заборгованості
Кредиторська заборгованість всього, в тому числі:	1605÷1645,1690	16219	15229	100	100	-990	x	-6,1	100
1.1. Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги*	1605,1615	8900	7263	54,9	47,7	-1637	-7,2	-18,4	165,35
1.2. Кредиторська заборгованість за розрахунками**:	1610,1620÷1645	155	404	0,93	2,65	249	1,72	160,6	-25,15
– за довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-	-	-	-	-	-	-

Показники	Код рядка	Абсолютна величина		Питома вага, %		Відхилення			
		на початок звітного року	на кінець звітного року	на початок звітного року	на кінець звітного року	абсолютне	питомої ваги	в % до величини на початок звітного року	в % до величини зміни кредиторської заборгованості
– з бюджетом, – у т.ч. з податку на прибуток – зі страхування – з оплати праці – за одержаними авансами – за розрахунками з учасниками – із внутрішніх розрахунків	1620	9	71	0,05	0,47	62	0,42	У 6,9 Р.	-6,26
	1621	-	-	-	-	-	-	-	-
	1625	22	58	0,13	0,38	36	0,25	163,6	-3,64
	1630	124	275	0,75	1,8	151	1,05	121,8	-15,25
	1635	-	-	-	-	-	-	-	-
	1640	-	-	-	-	-	-	-	-
	1645	-	-	-	-	-	-	-	-
1.3. Інші поточні зобов'язання	1690	7164	7562	44,17	49,6 5	398	5,48	5,6	-40,20

З табл. 2.13 видно, що величина кредиторської заборгованості в звітному році порівняно з попереднім зменшилась на 990 тис.грн або на 6,1 %. Це відбулось за рахунок зменшення кредиторської заборгованості: за товари, роботи, послуги на 1637 тис.грн або на 18,4%. Але відбулось збільшення величини кредиторської заборгованості за розрахунками на 249 тис.грн або на 160,6%, іншої – на 398 тис. грн або на 5,6 %.. На початок звітного року у структурі кредиторській заборгованості найбільшу питому вагу займала заборгованість за товари, роботи, послуги-54,9%, частка інших поточних зобов'язань склала 44,17%; за розрахунками– 0,93%. На кінець року відбулись наступні зміни у структурі кредиторської заборгованості: збільшилась питома вага іншої заборгованості на 5,48% п. та за розрахунками – на 1,72% п. та зменшилась питома вага заборгованості за товари, роботи і послуги на 7,2% п.

Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства можна виконати за на підставі даних форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та №5 «Примітки до річної фінансової звітності» за допомогою табл. 2.14.

Таблиця 2.14 – Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства

Показники	Дебіторська заборгованість, тис. грн.	Кредиторська заборгованість, тис. грн.	Перевищення заборгованості	
			дебіторської	кредиторської
1. Заборгованість за товари, роботи, послуги, тис. грн.	359	7263		6904
2. За розрахунками*:	1319	404	915	
– з бюджетом,	1319	71	1248	
– у т.ч. з податку на прибуток	-	-	-	-
– за виданими авансами	-		-	-
– зі страхування	-	58		58
– з оплати праці	-	275		275
– за одержаними (отриманими) авансами	-	-	-	-
– за розрахунками з учасниками	-	-	-	-
– із внутрішніх розрахунків	-	-	-	-
3. Інші види заборгованості	4266	7562		3296
Всього	5944	15229	2163	10533

З табл. 2.14 видно, що на кінець звітного року відбулось перевищення кредиторської заборгованості над дебіторської на 10533 тис.грн. Це відбулось за рахунок перевищення таких елементів кредиторської заборгованості: за товари, роботи, послуги на 6904 тис.грн; іншої на 3296 тис.грн. Але за розрахунками перевищує дебіторська заборгованість на 915 тис.грн

Аналіз фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності підприємства

Аналіз фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності підприємства здійснюють за допомогою даних форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)».

Аналіз фінансової стійкості підприємства за узагальнюючими показниками здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.15.

Таблиця 2.15 – Аналіз фінансової стійкості підприємства
за узагальнюючими показниками

Показники	Сума, тис.грн.		
	на початок 2020 року	на кінець 2020 року	на кінець 2021 року
1. Власний капітал (1495)	4 798	4 805	11618
2. Необоротні активи (1095)	17 004	13 597	15518
3. Наявність власних оборотних коштів (1495-1095)	-12 206	-8 792	-3900
4. Короткострокові кредити банків (1600)	3 630	3352	-
5. Загальна величина джерел формування запасів (ряд. 3 + ряд. 4)	-8 576	-5 440	-3900
6. Запаси (1100;1110)	2889	2580	2624
7. Надлишок (+) або нестача (-) власних обо-ротних коштів (ряд 3 – ряд 6)	-15095	-11372	-6524
8. Надлишок (+) або нестача (-) загальної вели-чини джерел формування запасів (ряд5 – ряд6)	-11465	-8020	-6524
9. Джерела, що послаблюють фінансову напругу (р. 1615)	10091	8900	7263
10. Тип фінансової ситуації на підприємстві	Кризова	Кризова	Кризова

Дані розрахунків, які наведені в табл.2.15, показують, що фінансова ситуація на підприємстві впродовж двох років є кризовою, тому що підприємство не має власних оборотних коштів, а джерел, що послаблюють фінансову напругу недостатньо для покриття запасів, це негативно характеризує діяльність підприємства за досліджуваний період.

Аналіз фінансовій стійкості підприємства за частковими показниками здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.16.

Таблиця 2.16 – Аналіз фінансової стійкості підприємства за частковими показниками

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	На початок 2020 року	На кінець 2020 року	На кінець 2021 року	Нормативне значення
1. Коефіцієнт автономії ($K_{авт}$)	$1495/1900$	0,15	0,20	0,43	більше 0,5
2. Коефіцієнт співвідношення залучених та власних коштів ($K_{ф}$)	$1595+1695+1700 / 1495$	5,53	4,07	1,31	менше 1,0
3. Наявність власних оборотних коштів ($OK_{вл}$)	$1495-1095$	-12206	-8 792	-3900	збільшення

Закінчення табл. 2.16

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	На початок 2020 року	На кінець 2020 року	На кінець 2021 року	Нормативне значення
4. Коефіцієнт маневреності власного капіталу (Кман)	$1495-1095 / 1495$	-2,54	-1,83	-0,34	0,4...0,6
5. Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами (Кз)	$1495-1095 / 1195+1200$	-0,85	-0,82	-0,34	0,1

Як видно з табл.2.16, коефіцієнт автономії впродовж двох років знаходиться не в межах норми, що свідчить про нестабільність та фінансову залежність підприємства від зовнішніх кредиторів. Коефіцієнт співвідношення залучених та власних коштів впродовж двох років знаходиться поза межами норми та показує, що підприємство на кінець 2020 року на 1 грн. власного капіталу залучало 4,07 грн. залучених коштів, на кінець 2021 року – 1,31 грн залучених коштів. Незважаючи на значне зменшення значення даного показника, його величина знаходиться не в межах норми, що негативно характеризує діяльність підприємства, але зменшення значення даного показника на кінець 2021 року є позитивною тенденцією. Підприємство не має власних оборотних коштів впродовж досліджуваного періоду, але на кінець 2021 року дана нестача зменшилась майже в 3 рази, що є позитивною тенденцією. Такі зміни викликали збільшення значень коефіцієнта маневреності власного капіталу та коефіцієнта забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами, які знаходиться поза межами норми, але мають тенденцію до збільшення впродовж досліджуваного періоду, попри це дані показники ще залишаються поза межами норми.

Таким чином, аналіз показників фінансової стійкості підприємства дозволяє зробити висновок про недостатньо ефективне вкладення грошових коштів в діяльність підприємства та нестійке та нестабільне функціонування підприємства на ринку.

Аналіз ліквідності балансу здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» допомогою табл. 2.17.

Таблиця 2.17 – Розрахунок абсолютних показників для аналізу ліквідності балансу звітнього року

Показники активу балансу	Сума, тис.грн.		Показники пасиву балансу	Сума, тис.грн.		Платіжний результат, тис.грн.	
	на початок року	на кінець року		на початок року	на кінець року	на початок року	на кінець року
A_1 – Найбільш ліквідні активи (1160+1165)	10	4858	P_1 – Найбільш термінові зобов'язання (1605+1615÷1660+1690+1700)	16219	15229	-16209	-10371
A_2 – Активи, які можна реалізувати швидко (1120÷1155+1190)	8189	5944	P_2 – Короткострокові пасиви (1600+1610)	3352	-	4837	5944
A_3 – Активи, які можна реалізувати повільно (1100+1110+1170+1200)	2580	528	P_3 – Довгострокові пасиви (1500÷1520)	-	-	2580	528
A_4 – Активи, реалізація яких пов'язана з труднощами (1095)	13596	15518	P_4 – Постійні пасиви (1495+1665+1525+1526)	4804	11619	8792	3899
<i>Баланс</i>	24375	26848	<i>Баланс</i>	24375	26848	x	x

На початок року

$$\begin{aligned} A_1 &< P_1 \\ A_2 &> P_2 \\ A_3 &> P_3 \\ A_4 &> P_4 \end{aligned}$$

На кінець року

$$\begin{aligned} A_1 &< P_1 \\ A_2 &> P_2 \\ A_3 &> P_3 \\ A_4 &> P_4 \end{aligned}$$

З табл. 4.1 видно, що баланс підприємства не є абсолютно ліквідним як на початок так і на кінець року, тому що не виконується 1 та 4 нерівність.

Аналіз ліквідності підприємства за відносними показниками здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» (або табл.2.16) за допомогою табл. 2.18.

Таблиця 2.18 – Аналіз ліквідності підприємства за відносними показниками

Коефіцієнти ліквідності підприємства	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	Норма	Розрахункові значення			Відхилення
			На початок 2020 року	На кінець 2020 року	На кінець 2021 року	
1. Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	1195+1200 1695	= 2,0	0,54	0,55	0,74	0,19
2. Коефіцієнт швидкої (критичної) ліквідності	1195+1200- -1100-1110 1695	1,0	23,65	0,42	0,71	0,29
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	1160+1165 1695	> 0,2 [0,25... 0,35]	0,075	0,00051	0,32	0,32

З табл. 2.18 видно, що коефіцієнти поточної і швидкої ліквідності впродовж двох років. знаходяться не в межах норми, що негативно характеризує діяльність підприємства та свідчить про не змогу покриття його термінових зобов'язань. Коефіцієнт абсолютної ліквідності не відповідає нормативним значенням упродовж двох років, що свідчить про неможливість погашення підприємством його термінових зобов'язань абсолютно ліквідними активами, але на кінець 2021 року значення даного показника відповідає нормативному, що є позитивною тенденцією в діяльності підприємства.

Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства

Аналіз складу, динаміки та структури фінансових результатів діяльності підприємства проводиться на підставі даних форми № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.19.

Таблиця 2.19– Аналіз складу, динаміки та структури фінансових результатів діяльності підприємства

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	Попередній рік		Звітний рік		Відхилення	
		тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
1. Фінансовий результат від реалізації продукції	2000-2050- 2130-2150	-		2602		2602	100
2. . Фінансовий результат від іншої операційної діяльності	2120-2180	-6261	-	-781	-	-	-
3. Фінансовий результат від операційної діяльності	2190 (2195)	-6261	x	-1821	x	-0,2908	-

Закінчення табл. 2.19

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	Попередній рік		Звітний рік		Відхилення	
		тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
4. Фінансовий результат від інвестиційної та фінансової діяльності	2200 + 2220 – –2250 –2255	-	-	-	-	-	-
5. Фінансовий результат іншої діяльності	2240 – 2270	6269		-1682		-7951	-126,8
6. Фінансовий результат до оподаткування	2290 (2295)	8	100,0	139	100,0	131	У 16,4 р.

З табл. 2.19 видно, що фінансовий результат від звичайної діяльності був прибутком та в звітному році порівняно з попереднім збільшився на 131 тис. грн. або у 16,4 р. Це відбулось за рахунок збільшення прибутку від реалізації продукції на 2602 тис.грн, або на 100%. Також позитивний вплив здійснило зменшення збитку від іншої операційної діяльності – на 5480 тис. грн.. або на 87,5%, від операційної діяльності – на 4440 тис.грн., або на 70,9%. Але негативним є зменшення прибутку від іншої діяльності на 7951 тис.грн. або на 126,8 %.

Фінансовий результат від звичайної діяльності в попередньому році формувався за рахунок прибутку від іншої діяльності та збитку від іншої операційної та операційної діяльності. У звітному році він формувався за рахунок прибутку від реалізації продукції та збитку від іншої операційної, операційної та іншої діяльності.

Аналіз формування та динаміки фінансового результату від основної операційної діяльності (реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)) проводиться на підставі даних форми № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.20.

Таблиця 2.20 – Аналіз формування та динаміки фінансових результатів підприємства від основної операційної діяльності

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	Попередній рік, тис. грн.	Звітний рік, тис. грн.	Відхилення	
				тис. грн.	%
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	4510	29942	25432	У 5,64 р
2. Собівартість реалізованої продукції	2050	4510	27340	22830	У 5,06 р.

Закінчення табл. 2.20

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	Попередній рік, тис. грн.	Звітний рік, тис. грн.	Відхилення	
				тис. грн.	%
3. Адміністративні витрати	2130	-	-	-	-
4. Витрати на збут	2150	-	-	-	-
5. Фінансовий результат від основної операційної діяльності	2000-2050-2130-2150	0	2602	2602	-

З табл. 2.20. видно, що фінансовий результат від основної операційної діяльності у попередньому році відсутній, але у звітному році став прибутком, який збільшився на 2602 тис. грн. Це відбулось за рахунок збільшення чистого доходу від реалізації продукції більшими темпами (у 5,64 р.), ніж витрати, що пов'язані з основною операційною діяльністю (собівартість реалізованої продукції у 5,06 р%).

Аналіз формування, динаміки та структури фінансових результатів від іншої операційної діяльності проводиться даними форми №5 «Примітки до річної фінансової звітності» за допомогою табл.2.21.

Таблиця 2.21 – Детальний аналіз формування, динаміки та структури фінансових результатів від іншої операційної діяльності

Показники	Попередній рік				Звітний рік				Відхилення	
	доходи	витрати	Фінансовий результат		доходи	витрати	Фінансовий результат		абс.	%
			тис. грн.	%			тис. грн.	%		
1. Операційна оренда активів										
2. Операційна курсова різниця										
3. Реалізація інших необоротних активів										
4. Штрафи, пені, неустойки										
5. Утримання об'єктів житлово-комунального і соціально-культурного призначення										
5. Інші операційні доходи і витрати, в тому числі:		6262	-6261	100		781	-781	100	5480	-87,5
– відрахування до резерву сумнівних боргів	x				x					
– непродуктивні витрати і втрати	x				x					
Всього фінансовий результат від іншої операційної діяльності		6261	-6261	100		781	-781	100	5480	-87,5

З табл. 2.21 видно, що фінансовий результат від іншої операційної діяльності був збитком, який формувався лише за рахунок інших операційних витрат та в звітному році порівняно з попереднім роком зменшився на 5 480 тис. грн або на -87,5%.

У зв'язку з тим, що підприємство не здійснювало інвестиційну діяльність впродовж досліджуваного періоду її аналіз не проводиться.

У зв'язку з тим, що підприємство не здійснювало фінансову діяльність впродовж досліджуваного періоду її аналіз не проводиться.

Детальний аналіз формування, динаміки та структури фінансових результатів від іншої діяльності проводиться даними форми №5 «Примітки до річної фінансової звітності» за допомогою табл.2.22.

Таблиця 2.22 – Детальний аналіз формування, динаміки та структури фінансових результатів від іншої діяльності

Показники	Попередній рік				Звітний рік				Відхилення	
	доходи	витрати	Фінансовий результат		доходи	витрати	Фінансовий результат		абс.	%
			тис. грн.	%			тис. грн.	%		
1. Реалізація фінансових інвестицій	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Реалізація необоротних активів	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3. Реалізація майнових комплексів	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4. Не операційна курсова різниця	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5. Безоплатно одержані активи	-	х	-	-	-	х	-	-	-	-
6. Списання необоротних активів	х	-	-	-	х	-	-	-	-	-
7. Інші доходи і витрати	9436	3167	6269	100,0	-	1682	-1682	100,0	-7951	-126,8
Всього фінансовий результат від іншої діяльності	9436	3167	6269	100,0	-	1682	-1682	100,0	-7951	-126,8

З табл. 2.22 видно, що фінансовий результат від іншої фінансової діяльності як в попередньому так і в звітному році формувався лише за рахунок інших доходів та витрат. У 2020 р. фінансовий результат від іншої діяльності був прибутком, але на

кінець 2021 р. він зменшився на 7951 тис. грн або -126,8 % та став збитком, що негативно характеризує діяльність підприємства.

Аналіз формування чистого прибутку підприємства проводиться на підставі даних форми № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.23.

Таблиця 2.23 - Аналіз формування чистого прибутку

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
				абс.	%
1. Фінансовий результат до оподаткування, тис.грн.	2290 (2295)	8	139	131	У 16,4 р.
2. Витрати (дохід) з податку на прибуток, тис.грн.	2300	1	25	24	У 24 р.
3. Чистий прибуток, тис.грн.	2290 (2295)– –2300	7	114	107	У 15,3 р.

З табл. 2.23 видно, що підприємство на кінець звітнього року мало чистий прибуток у розмірі 114 тис.грн, який у звітному році порівняно з попереднім збільшився на 107 тис.грн або в 15,3 рази. Це відбулось за рахунок збільшення прибутку до оподаткування на 131 тис.грн або в 16,4 р та витрат з податку на прибуток на 24 тис.грн або в 24 рази.

Аналіз рентабельності виробництва здійснюють за даними форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та № 2«Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл.2.24.

Таблиця 2.24 - Аналіз рентабельності виробництва

Показники	Алгоритм розрахунку	Попередній рік	Звітний рік	Абс.відхил.
1. Фінансовий результат до оподаткування, тис.грн.	форма№2 р.2290 (2295)	8	139	131
2. Середня річна вартість основних засобів, тис.грн.	форма№1 р.1011*	42627	42548,5	-78,5
3. Середня річна вартість оборотних коштів, тис.грн.	форма№1 р.1195*	12555	11054,5	-1500,5
4. Загальна величина виробничих фондів підприємства, тис. грн..	р. 2 + р. 3	55182	53603	-1579
5. Рентабельність виробництва, %	р.1: р.4·100%	0,016	0,259	0,243

* Розраховується за допомогою середньої арифметичної за період, що аналізується.

З табл. 2.24 видно, що як в звітному, так і в попередньому році рентабельність виробництва мала позитивне значення, яке збільшилось на 0,243%п. Це відбулось за рахунок впливу наступних чинників:

1. Вплив фінансового результату до оподаткування

$$\Delta R_{(ФР)} = \frac{\text{ФР}_{\text{звіт}}}{\text{ОЗ}_{\text{попер}} + \text{ОбК}_{\text{попер}}} * 100\% - \frac{\text{ФР}_{\text{попер}}}{\text{ОЗ}_{\text{попер}} + \text{ОбК}_{\text{попер}}} * 100\% =$$

$$139/(42627+12555)*100-(9/(42627+12555))*100=0,25-0,016=0,234\%п.$$

Збільшення прибутку до оподаткування на 130 тис.грн здійснило позитивний вплив та збільшило рентабельність виробництва на 0,234 % п.

2. Вплив середньої річної вартості основних засобів

$$\Delta R_{(ОС)} = \frac{\text{ФР}_{\text{звіт}}}{\text{ОЗ}_{\text{звіт}} + \text{ОбК}_{\text{попер}}} * 100\% - \frac{\text{ФР}_{\text{звіт}}}{\text{ОЗ}_{\text{попер}} + \text{ОбК}_{\text{попер}}} * 100\%$$

$$=139/(42548,5+12555)*100-139/(42627+12555)*100=0,25-0,25=0,0\%п.$$

Зменшення середньорічної вартості основних засобів на 78,5 тис.грн. не здійснило впливу на зміну рентабельності виробництва.

3. Вплив середньої річної вартості оборотних коштів

$$\Delta R_{(ОбК)} = \frac{\text{ФР}_{\text{звіт}}}{\text{ОЗ}_{\text{звіт}} + \text{ОбК}_{\text{звіт}}} * 100\% - \frac{\text{ФР}_{\text{звіт}}}{\text{ОЗ}_{\text{звіт}} + \text{ОбК}_{\text{попер}}} * 100\%$$

$$=139/(42548,5+11054,5)*100-139/(42548,5+12555)*100=0,26-0,25=0,01 \% п.$$

Зменшення середньорічної вартості оборотних коштів на 1500,5 тис. грн призвело до збільшення рентабельності виробництва на 0,01 % п.

$$\text{Перевірка } \Delta R = \Delta R_{(ФР)} + \Delta R_{(ОС)} + \Delta R_{(ОбК)} = 0,234 + 0 + 0,01 = 0,244$$

Аналіз ймовірності банкрутства підприємства

Аналіз ймовірності банкрутства підприємства здійснюють за допомогою даних форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та № 2«Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» та №5 «Примітки до річної фінансової звітності».

Оцінка ймовірності банкрутства підприємства за двох факторною моделлю Альтмана здійснюється за допомогою формули 1.

$$Z = -0.3877 - 1.0736 \cdot K_{\text{пл}} + 0.579 \cdot \frac{\text{ПК}}{\text{П}} \quad (1)$$

де Z – показник ймовірності банкрутства

$K_{\text{пл}}$ – коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)

ПК – позиковий капітал (ф. №1, 1595+1695+1700)

П – сума пасивів (ф. №1, р. 1900)

$$Z = -0,3877 - 1,0736 \cdot 0,55 + 0,579 \cdot 19571 / 24375 = -0,3877 - 0,5905 + 0,579 \cdot 0,8029 =$$

$$-0,9782 + 0,4649 = -0,5133$$

$$Z = -0,3877 - 1,0736 \cdot 0,74 + 0,579 \cdot 15230 / 26848 = -0,3877 - 0,7945 + 0,579 \cdot 0,5673 =$$

$$-1,1822 + 0,3285 = -0,8537$$

Оцінка ймовірності банкрутства за двох факторною моделлю Альтмана як в попередньому так й в звітному році показник $Z < 0$, що свідчить про низький рівень банкрутства підприємства, в звітному році значення показника збільшується, що свідчить про збільшення ймовірності банкрутства підприємства та позитивно характеризує його діяльність.

Оцінка ймовірності банкрутства підприємства за моделлю Спрінгейта здійснюється за допомогою формули 2.

$$Z = 1,03A + 3,07B + 0,66C + 0,4D, \quad (2)$$

де

Цільові показники	Порядок розрахунку	Алгоритм розрахунку
A	$\frac{\text{Робочий капітал}}{\text{Загальна вартість активів}}$;	$\frac{\text{р. 1195} + \text{1200 ф.№1}}{\text{р. 1300 ф.№1}}$
B	$\frac{\text{Прибуток до сплати податків та відсотків}}{\text{Загальна вартість активів}}$;	$\frac{\text{р.2290 (2295) ф.№2}}{\text{р. 1300 ф.№1}}$
C	$\frac{\text{Прибуток до сплати податків}}{\text{Короткострокова заборгованість}}$;	$\frac{\text{р.2290 (2295) ф.№2}}{\text{р. 1695 ф.№1}}$
D	$\frac{\text{Обсяг продажу}}{\text{Загальна вартість активів}}$;	$\frac{\text{р.2000 ф.№2}}{\text{р. 1300 ф.№1}}$

$$Z_{\text{поп.}} = 1,03 \cdot 0,44 + 3,07 \cdot 0,00033 + 0,66 \cdot 0,00041 + 0,4 \cdot 0,19 = 0,4532 + 0,00101 + 0,00027 + 0,072 = 0,45448$$

$$Z_{\text{зв}} = 1,03 \cdot 0,42 + 3,07 \cdot 0,0052 + 0,66 \cdot 0,0091 + 0,4 \cdot 1,12 = 0,4326 + 0,015964 + 0,006 + 0,448 = 0,902564$$

Таблиця 2.25 – Оцінка ймовірності банкрутства підприємства за моделлю Спрінгейта

Цільові показники	Алгоритм розрахунку	Попередній рік	Звітний рік
A	р. 1195 ф.№1	10779/24375=0,44	11330/26848=0,42
	р. 1300 ф.№1		
B	р.2290 (2295) ф.№2	8/24375=0,00033	139/26848=0,0052
	р. 1300 ф.№1		
C	р.2290 (2295) ф.№2	8/19571=0,00041	139/15230=0,0091
	р. 1695 ф.№1		
D	р.2000 ф.№2	4510/24375=0,19	29942/26848=1,12
	р. 1300 ф.№1		
Z		0,454	0,903

За результатами оцінки ймовірності банкрутства підприємства за моделлю Спрінгейта, наведеному в табл. 2.24, видно, що в попередньому році показник $Z < 0,862$ та складає 0,454, що свідчить про високу ймовірність банкрутства, але в звітному році показник $Z > 0,862$, це свідчить про покращення фінансового стану підприємства та зменшення ймовірності банкрутства підприємства.

Оцінка ймовірності банкрутства підприємства за системою показників Бівера здійснюється за даними форм №1 «Баланс» та № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл.2.26.

Таблиця 2.26 – Оцінка ймовірності банкрутства підприємства за системою показників Бівера

Показники	Алгоритм розрахунку	Попередній рік	Звітний рік	Рекомендовані значення показників		
				Група I – стійкий фінансовий стан	Група II – за 5 років до банкрутства	Група III – за рік до банкрутства
1. Коефіцієнт Бівера	$\frac{p \cdot (2350 + 2515)}{p \cdot (1595 + 1695 + 1700)}$ ф. №2 ф. №1	0,00046	0,0157	0,4 – 0,45	0,17	-0,15
2. Коефіцієнт поточної ліквідності	см. табл. 2.17	0,55	0,74	$\leq 3,2$	$\leq 2,0$	$\leq 1,0$
3. Рентабельність капіталу за чистим прибутком	см. табл. 2.11	0,025	0,445	6-8	4	-22

Показники	Алгоритм розрахунку	Попередній рік	Звітний рік	Рекомендовані значення показників		
				Група I – стійкий фінансовий стан	Група II – за 5 років до банкрутства	Група III – за рік до банкрутства
4. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	$\frac{p. (1595+1695+1700)}{ф.№1}$ р. 1900 ф.№1	0,6248	0,2705	$\leq 0,37$	$\leq 0,50$	$\leq 0,80$
1. Коефіцієнт покриття активів власним оборотним капіталом	$\frac{p.(1495 - 1095)}{ф.№1}$ р. 1300 ф.№1	-0,3607	-0,1453	0,4	$\leq 0,30$	=0,06

Оцінка банкрутства підприємства за системою показників Бівера (табл. 2.25), свідчить, що як в попередньому так й в звітному році по всім показникам окрім коефіцієнта поточної ліквідності підприємство відноситься до II групи – за 5 років до банкрутства, а за коефіцієнтом поточної ліквідності – до I групи – стійкий фінансовий стан, тобто з урахуванням значень всіх показників підприємство можна віднести до II групи.

Висновки до другого розділу

Підвищення ефективності діяльності підприємства можливе за рахунок оцінки основних показників, у тому числі витрат діяльності, що набуває все більшого значення для суб'єктів різних форм власності, незалежно від видів та напрямків діяльності.

Метою аналізу витрат підприємства є оцінка рівня витрат, виявлення можливостей раціонального використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, здійснення ефективного управління відповідними ланками менеджменту.

Процес здійснення аналізу витрат базується на розроблених методиках, в основі яких лежить динамічний та факторний аналіз, що саме дає можливість не тільки

ки виявити негативні фактори впливу на результативні показники, але й зосередитись на використанні потенціальних можливостей.

Оптимальна структура витрат сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємства, тому так необхідно проводити аналіз динаміки показників ресурсопоживання на основі структуризації витрат.

Від вихідної інформації залежить якість проведених досліджень та аналітичних процедур. Саме тому визначення джерел аналізу витрат – це процес, який потребує точності та достовірності.

Дослідження основних техніко-економічних показників діяльності підприємства показало:

- у 2021 році в порівнянні з 2020 роком збільшився чистий дохід на 25 432 тис.грн або у 5,6 р;
- собівартість реалізованої продукції в 2021 р. в порівнянні з 2020 р. збільшилась на 22 830 тис. грн. або у 5,1р. Спостерігається зменшення витрат на 1 грн. реалізованої продукції, що позитивно вплинуло на фінансовий результат від основної операційної діяльності; це відбулось за рахунок збільшення чистого доходу від реалізації продукції більшими темпами (у 5,6 р), ніж темпи збільшення повної собівартості реалізованої продукції (у 2,15 р.).

Аналіз основних техніко-економічних показників діяльності ПРАТ «ВЕСЕЛОКУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» свідчить про нестійкий фінансовий стан підприємства, але у 2021 р. спостерігається незначне покращення фінансового стану.

3. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»

3.1 Загальна характеристика організації бухгалтерського обліку на підприємстві

На підприємстві ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» ведуться такі види обліку: оперативний, статистичний, податковий та бухгалтерський облік.

Оперативний облік ведеться безпосередньо на складах і в цехах підприємства працівниками, робота яких перевіряється керівниками.

Статистичний, податковий та бухгалтерський облік здійснюється безпосередньо в бухгалтерії й узагальнюється у формі статистичної, податкової та фінансової звітності, яка передбачена законодавством щодо суб'єкта підприємницької діяльності.

Бухгалтерський облік ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» регулюється Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. Ведення бухгалтерського обліку на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» регулюється Наказом про облікову політику. Наказом затверджено положення щодо облікової політики. Положення відображає принципи, методи та процедури, які використовує підприємство під час ведення бухгалтерського обліку, складання і подання фінансової звітності, уточнює окремі особливості бухгалтерського обліку ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ», як суб'єкта господарської діяльності.

Бухгалтерська служба (бухгалтерія) на підприємстві є самостійним структурним підрозділом з відомчими повноваженнями, підпорядковується керівнику підприємства, бере участь у роботі всіх підрозділів підприємства та здійснює обліково-контрольні функції. Бухгалтерію очолює головний бухгалтер, який призначається на посаду і звільнюється з посади наказом керівника ПРАТ

«ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» структура якої приведена на рисунку 3.1.

Рис. 3.1 - Структура відділу бухгалтерії ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»

Основними функціями бухгалтерії є:

1. Організація бухгалтерського обліку відповідно до положень законодавства та установчих документів, забезпечення дотримання встановлених єдиних методологічних засад бухгалтерського обліку;
2. Безперервний облік на підприємстві;
3. Контроль за дотриманням порядку видачі первинних документів;
4. Дотримання принципів документообігу та технології обробки облікової інформації;
5. контроль своєчасності сплати податків та зборів згідно установлених розмірів;
6. Забезпечення складання та подання фінансової, статистичної, податкової, та іншої звітності за даними бухгалтерського обліку в установлені законодавством строки;
7. Забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності, ведення інвентаризації активів і зобов'язань, під час якої перевіряється та документується їх наявність, стан та оцінка;

8. Систематизація відомостей первинних документів щодо рахунків бухгалтерського обліку в реєстрах аналітичного та синтетичного обліку шляхом подвійного запису їх на взаємопов'язаних рахунках бухгалтерського обліку в тому періоді, в якому вони були складені;

Основними обов'язками бухгалтерів є:

1. Забезпечення повного і достовірного відображення на рахунках бухгалтерського обліку інформації, що міститься в основних документах, прийнятих для бухгалтерського обліку;

2. За погодженням керівника підприємства та начальником відділу бухгалтерії подавати до установ банків документи для перерахування коштів за встановленими податками і платежами, а також для розрахунків з іншими кредиторами згідно з договірними зобов'язаннями;

3. Самостійно та в повному обсязі вести облік основних засобів, запасів, грошових коштів, необоротних активів, розрахунків та інших активів, власного капіталу та зобов'язань, доходів та витрат відповідно за прийнятої на підприємстві форми бухгалтерського обліку, дотримуючись єдиних методичних засад бухгалтерського обліку та враховуючи специфіку діяльності підприємства та технології обробки даних;

4. Брати участь у проведенні інвентаризації майна та зобов'язань, підготовці матеріалів про нестачі та відшкодування збитків, що виникли внаслідок нестачі, розкрадання та псування майна підприємства, при перевірці стану бухгалтерського обліку у філіях, представництвах, відділеннях та інших відокремлених підрозділах підприємства;

5. Забезпечення підготовки оброблених документів, реєстрів та звітів на зберігання в узгоджені терміни;

6. Підготовка даних для включення до фінансової звітності, складання її окремих форм, а також форм іншої періодичної звітності за даними бухгалтерського обліку;

7. Брати участь у підготовці пропозицій щодо:

- розробка додаткової системи рахунків і реєстрів для аналітичного обліку, звітності та контролю господарських операцій;
- внесення змін до обраної облікової політики, удосконалення правил внутрішньогосподарського (управлінського) обліку та документообігу;
- забезпечення збереження активів, раціонального та ефективного використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, одержання кредитів та їх повернення, регулювання діяльності підприємства та інші питання, пов'язані з інформацією про фінансовий стан підприємства та результати його діяльності;

8. Постійно вивчати нові нормативно-методичні документи з організації і ведення бухгалтерського обліку та вносити пропозиції щодо їх впровадження на підприємстві.

Для прозорості організації та планування роботи, а також раціонального розподілу праці на підприємстві розробляються посадові інструкції на кожную посаду, передбачену штатним розкладом.

Посадова інструкція головного бухгалтера складена в ПРАТ «Весело-кутський комбінат хлібопродуктів» відповідно до вимог чинного законодавства України.

В ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» застосовується автоматизована форма обліку (рисунок 3.2).

Працівники бухгалтерії використовують для автоматизованої обробки інформації наступні програми: MS Word, MS Excel. Текстові документи та звіти створюються та редагуються переважно в програмі MS Word. У цьому форматі працівники отримують інформацію від інших підрозділів, керівництва. У програмі MS Excel складаються різноманітні таблиці для подальших розрахунків да дозволяє вирішувати завдання і тому є поширеною програмою в підрозділах в ПРАТ «Весело-кутський комбінат хлібопродуктів».

Рис. 3.2 – Схема автоматизованої форми ведення бухгалтерського обліку ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»

Завдяки цьому, бухгалтерія працює злагоджено з новими автоматизованими технологіями, програмним забезпеченням та кваліфікованими працівниками відділу. Більшість завдань, покладених на бухгалтерію вирішуються якісніше та з меншими витратами часу завдяки комп'ютерним технологіям та інтегрованим на ньому програмам.

3.2. Практичні аспекти обліку витрат на підприємстві

Процес систематизації даних щодо здійснених операцій та рівень отримання інформації залежать від обраної форми організації бухгалтерського обліку на підприємстві, основні аспекти якої розкриваються в Наказі про облікову політику ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ».

Вказаний документ регулює організацію облікового процесу на підприємстві та містить положення щодо нарахування амортизації необоротних активів, документообігу тощо.

Сформована схема організації документообігу на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ», яка враховує всі аспекти організації бухгалтерського обліку, у тому числі необоротних активів, представлено на рис. 3.3.

Рух документів з моменту їх створення до передачі на зберігання на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» регламентує представлений графік документообігу, який складається та затверджується головним бухгалтером суб'єкта господарювання.

Рис. 3.3 Організація документообігу на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»

На ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» записи в облікових регістрах робляться на основі первинних документів, які заповнюються у відповідності до вимог діючого законодавства. Саме тому для узагальнення інформації щодо витрат використовувався журнал-ордер 5.

Первинними документами обліку витрат на підприємстві є накладні, розрахунково-платіжні відомості, акти виконаних робіт, ТТН, акти приймання-передачі, а також розрахунки та довідки бухгалтерії підприємства.

Для обліку витрат на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» використовується 9 клас рахунків «Витрати діяльності», який містить відповідні рахунки: 90-98.

Відображення в обліку собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» представлено в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Облік собівартості реалізації продукції на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»

№ оп.	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Д-т	К-т
1	2	3	4
1	Списано собівартість реалізованої продукції	901 «Собівартість реалізованої продукції»	26 «Готова продукція»
2	Списано собівартість реалізованих товарів: - на підприємствах оптової торгівлі: на вартість реалізованих товарів за собівартістю - на підприємствах роздрібною торгівлі: на вартість реалізованих товарів за купівельною вартістю - на підприємствах громадського харчування: на вартість реалізованої продукції у цінах реалізації	902 «Собівартість реалізованих товарів» 902 «Собівартість реалізованих товарів» 902 «Собівартість реалізованих товарів»	281 «Товари на складі» 282 «Товари в торгівлі» 23 «Виробництво»
3	Списано суму нерозподілених постійних загальновиробничих витрат	90 «Собівартість реалізації»	91 «Загально-виробничі витрати»
4	Віднесено собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) на фінансові результати	791 «Результат операційної діяльності»	90 «Собівартість реалізації»

Відображення обліку загальновиробничих витрат на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» представлено в табл. 3.2.

Кореспонденція рахунків з обліку загальновиробничих витрат

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Д-т	К-т
1	Нараховано знос основних засобів і нематеріальних активів загальновиробничого призначення	91 "Загально-виробничі витрати"	13 «Знос (амортизація) необоротних активів»
2	Списано виробничі запаси на витрати з обслуговування виробництва	91 «Загальновиробничі витрати»	20 «Виробничі запаси»
3	Акцептовано рахунки сторонніх організацій за послуги з обслуговування цехів основного та допоміжного виробництва (енергія, вода, газ, зв'язок тощо)	91 «Загальновиробничі витрати»	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», 685 «Розрахунки з іншими кредиторами»
4	Нараховано заробітну плату персоналу цеха та проведені відрахування на соціальні заходи згідно з чинним законодавством	91 «Загальновиробничі витрати»	66 «Розрахунки з оплати праці», 65 «Розрахунки за страхуванням»
6	Списано суму змінних і постійних розподілених загальновиробничих витрат	23 «Виробництво»	91 «Загальновиробничі витрати»
7	Списано суму нерозподілених загальновиробничих витрат	90 «Собівартість реалізації»	91 «Загальновиробничі витрати»

До адміністративних витрат ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» відносяться:

- загальні та корпоративні витрати (організаційні витрати, витрати на проведення річних зборів, представницькі витрати тощо);

- витрати на службові відрядження і утримання апарату управління підприємством та іншого адміністративного персоналу;

- витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів загальногосподарського призначення (оренда, амортизація, ремонт, опалення, освітлення, водопостачання, охорона);

Кореспонденцію рахунків з обліку адміністративних витрат на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» наведено в табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Кореспонденція рахунків з обліку адміністративних витрат

№ оп.	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1	Нараховано знос основних засобів та нематеріальних активів загальногосподарського призначення	92 «Адміністративні витрати»	13 «Знос (амортизація) необоротних активів»
2	Списано виробничі запаси на загальногосподарські потреби	92 «Адміністративні витрати»	20 «Виробничі запаси»
3	Відображено витрати на службові відрядження управлінського персоналу	92 «Адміністративні витрати»	372 «Розрахунки з підзвітними особами»
4	Відображено витрати з розрахунково-касового обслуговування та інших послуг банку	92 «Адміністративні витрати»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»
5	Нараховано податки, збори й обов'язкові платежі	92 «Адміністративні витрати»	64 «Розрахунки за податками й платежами»
6	Нараховано заробітну плату адміністративному апарату та проведені відрахування на соціальні заходи згідно з чинним законодавством	92 «Адміністративні витрати»	66 «Розрахунки з оплати праці» 65 «Розрахунки за страхуванням»
7	Нараховано орендну плату, відображено витрати на ремонт, здійснений сторонніми організаціями, вартість послуг зв'язку, охорони, комунальних, аудиторських, юридичних, консультаційних послуг	92 «Адміністративні витрати»	685 «Розрахунки з іншими кредиторами»
9	Списано адміністративні витрати на фінансові результати	791 «Результат операційної діяльності»	92 «Адміністративні витрати»

Аналітичний облік витрат на збут ведеться у відомостях в розрізі статей

витрат та за економічними елементами. При організації обліку за центрами витрат відповідні реєстри ведуться у розрізі складів і служб, пов'язаних зі збутом готової продукції.

Типові господарські операції за рахунком 93 «Витрати на збут» на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» наведено в табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Облік витрат на збут на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ
ХЛІБОПРОДУКТІВ»

№ оп.	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1	Нарахована амортизація торговельного обладнання	93 «Витрати на збут»	13 «Знос (амортизація) необоротних активів»
2	Списано пакувальні матеріали	93 «Витрати на збут»	20 «Виробничі запаси»
3	Відображено витрати на службові відрядження працівників збуту	93 «Витрати на збут»	372 «Розрахунки з підзвітними особами»
4	Нараховано заробітну плату продавцям і проведені відрахування на соціальні заходи згідно з чинним законодавством	93 «Витрати на збут»	66 «Розрахунки з оплати праці», 65 «Розрахунки за страхуванням»
5	Списано витрати на збут на фінансові результати	791 «Результат операційної діяльності»	93 «Витрати на збут»

Для обліку інших витрат операційної діяльності на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» використовують рахунок 94 «Інші витрати операційної діяльності».

Рахунок 95 «Фінансові витрати», призначений для обліку витрат на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ», пов'язаних з нарахуванням та сплатою відсотків за користування кредитами банків тощо.

Рахунок 95 «Фінансові витрати» має такі субрахунки:

- субрахунок 951 «Відсотки за кредит», на якому ведеться облік витрат, пов'язаних з нарахуванням і сплатою відсотків тощо за користування кредитами банків тощо;

- субрахунок 952 «Інші фінансові витрати», на якому ведеться облік витрат, пов'язаних із залученням позикового капіталу, зокрема витрат, пов'язаних з випуском, утриманням та обігом власних цінних паперів; нарахуванням відсотків за договорами кредитування (крім банківських кредитів), фінансового лізингу тощо.

Кореспонденцію рахунків з обліку фінансових витрат наведено в табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Облік фінансових витрат на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ
ХЛІБОПРОДУКТІВ»

№ оп.	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1	Сплачено відсотки за користування банківським кредитом	951 «Відсотки за кредит»	30 «Готівка», 31 «Рахунки в банках»
2	Відображено відсотки за кредит	951 «Відсотки за кредит»	684 «Розрахунки за нарахованими відсотками»
4	Відображено суми, пов'язані з нарахуванням і сплатою відсотків за простроченими небанківськими позиками	952 «Інші фінансові	605 «Прострочені позики в національній валюті» 606 «Прострочені позики в іноземній валюті»
5	Відображено відсотки за векселем виданим	952 «Інші фінансові	684 «Розрахунки за нарахованими відсотками»
6	Списано фінансові витрати на фінансові результати	792 «Результат фінансових операцій»	95 «Фінансові витрати»

Облік витрат, що виникають в процесі звичайної діяльності, але не пов'язані з виробництвом або реалізацією основної продукції та послуг ведеться на рахунку 97 «Інші витрати».

Первинними документами при відображенні накопичення інших витрат є рахунок, ВКО, виписка банку, акт виконаних робіт, акт на списання основних засобів, акт про уцінку, довідка бухгалтерії тощо. Списання інших витрат оформлюється довідкою (розрахунком) бухгалтерії.

Однією з основних проблем для управління підприємством є також забезпечення максимальної оперативності та достатньої аналітичності вихідної інформації про витрати підприємства. Якщо інформація щодо витрат, яка повинна слугувати для прийняття управлінських рішень є несвоєчасною, недостовірною або відсутньою, це спричиняє виникнення проблем, як внутрішнім так і зовнішнім її користувачам.

Створення єдиної інформаційної загальнодержавної бази норм і нормативів для обліку та контролю за витратами підприємства є сьогодні важливим аспектом функціонування для вітчизняних підприємств.

Крім того, для забезпечення достатньої аналітичності інформації щодо ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ», її потрібно завчасно перевірити щодо відповідності сучасним вимогам: порівнянності, однозначності тлумачення, достовірності, дохідливості й доречності.

Важливим аспектом щодо удосконалення обліку витрат підприємства ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ», є формування «витратної політики», яка повинна стати частиною облікової політики суб'єкта господарювання.

Під витратною політикою підприємства слід розуміти політику, спрямовану на мінімізацію своїх витрат за умови дотримання основних постулатів розвитку національної економіки, реалістичного прогнозу глобальних тенденцій та врахування низки базових суспільних вимог.

Метою витратної політики підприємства є його цілеспрямованість, що має забезпечити йому мінімально можливі (за відповідних умов) витрати. Об'єктами витратної політики підприємства виступають місця й точки витрат. Суб'єктами

цієї політики є посадові, матеріально відповідальні, підзвітні й залучені особи, працівники підприємства, причетні до формування витрат.

Проблема матеріально-технічного й організаційного забезпечення полягає в тому, наскільки достатньо підприємство забезпечене сучасними матеріально-технічними засобами і який рівень організації та ефективності ведення первинного та зведеного обліку, внутрішньогосподарського контролю, формування звітної інформації. На вирішення цього питання має бути спрямована послідовна стратегія розвитку підприємства, яка б передбачала оновлення, закупівлю, облаштування, використання й фінансування матеріально-технічних засобів, проведення організаційних заходів, спрямованих на виведення підприємства на новітні простори інформаційної економіки.

Крім того, для деталізації інформації щодо структури адміністративних витрат пропонуємо застосування аналітичних рахунків за рахунком 92 «Адміністративні витрати»:

- 92.1 «Загальні та корпоративні витрати підприємства»;
- 92.2 «Основна заробітна плата апарату управління підприємством»;
- 92.3 «Основна заробітна плата апарату управління підприємством»;

92.4 «Витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів загальногосподарського призначення».

Важливим кроком щодо підвищення ефективності організації обліку витрат підприємства є розробка робочого плану рахунків за власними потребами ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ».

При складанні робочого плану рахунків необхідно максимально забезпечувати потрібною фінансово-економічною інформацією управлінські структури суб'єкта господарювання, гарантувати прозорість фінансового обліку та фінансової звітності, а також сприяти збереженню комерційної таємниці ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ».

Необхідно підкреслити, що розроблення спеціальних реєстрів на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» – аналітичних відомостей бухгалтерського обліку «Витрати за економічними елементами»

прискорить як інформаційне забезпечення та контроль, так і узагальнення облікової інформації для задоволення інформаційних потреб зовнішніх та внутрішніх користувачів суб'єкта господарювання.

Застосування в управлінні витратами підприємства систем, які дають можливість не тільки враховувати та фіксувати існуючі витрати звітного періоду, але й підвищувати ефективність використання ресурсів.

В міжнародній практиці існують наступні основні системи калькулювання витрат та формування фінансових результатів діяльності:

- «абсорпшен-костинг» – облік витрат і калькулювання повної собівартості продукції (робіт, послуг);

- «директ-костинг» – облік витрат і калькулювання собівартості продукції на основі змінних витрат [31].

Система «директ-костинг» являє собою систему управлінського обліку, засновану на класифікації витрат на постійні (періодичні) і змінні (які розраховуються на одиницю готової продукції), що включає облік і аналіз витрат по їхніх видах, місцях виникнення й носіях, а також облік фінансових результатів діяльності й прийняття оперативних управлінських рішень. При цьому витрати поділяються на постійні й змінні залежно від зміни обсягу виробництва.

Процес автоматизації облікового процесу у сучасних умовах господарювання є важливою умовою ефективного управління як окремими ланками, так й підприємством в цілому. Саме тому ступінь доступності даних про витрати підприємства та швидкість обробки інформації про їх стан залежить від розробки методик здійснення автоматизованого обліку на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ».

До класу управлінських систем належать функціонально повні системи організаційного управління з елементами бухгалтерського обліку, планування, діловодства, а також модулями прийняття рішень та деякими іншими. Бухгалтерська складова програми в даному випадку не є головною.

Таким чином, проведенні дослідження технічних та методичних можливостей бухгалтерських програм свідчать про орієнтацію їх на складання

регламентованої фінансової та податкової звітності, а також на моделювання нестандартних та специфічних звітів, що притаманні управлінській бухгалтерії. Але при цьому удосконалення потребують програмні продукти, які стосуються визначення оцінки результативності діяльності як сегментів, так і відповідальних осіб, складання бюджетів та їх виконання суб'єктами господарювання.

Висновки до третього розділу

Діяльність Приватного підприємства ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» здійснюється у відповідності з нормами чинного законодавства, установчими документами.

Первинними документами обліку витрат на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» є накладні, розрахунково-платіжні відомості, акти виконаних робіт, ТТН, акти приймання-передачі, а також розрахунки та довідки бухгалтерії підприємства.

Важливим аспектом щодо удосконалення обліку витрат підприємства ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ», є формування «витратної політики», яка повинна стати частиною облікової політики суб'єкта господарювання.

Крім того, для деталізації інформації щодо структури адміністративних витрат пропонуємо застосування аналітичних рахунків за рахунком 92 «Адміністративні витрати»:

- 92.1 «Загальні та корпоративні витрати підприємства»;
- 92.2 «Основна заробітна плата апарату управління підприємством»;
- 92.3 «Основна заробітна плата апарату управління підприємством»;
- 92.4 «Витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів загальногосподарського призначення».

Важливим кроком щодо підвищення ефективності організації обліку витрат підприємства є розробка робочого плану рахунків за власними потребами ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ».

Застосування в управлінні витратами підприємства систем, які дають можливість не тільки враховувати та фіксувати існуючі витрати звітного періоду, але й підвищувати ефективність використання ресурсів.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Витрати є одним з найважливіших факторів, що визначають розмір прибутків підприємств, а відповідно і їх фінансовий стан, майновий стан, конкурентоспроможність, ліквідність, платоспроможність та рентабельність. Отже, посилення уваги до витрат підприємства має вагоме значення, оскільки від правильної організації обліку, визнання та оцінки витрат залежить ефективність управління виробництвом, що в підсумку вплине на фінансовий результат діяльності підприємства.

Для забезпечення функціонування та розвитку суб'єкта господарювання необхідна раціональна організація обліку та аналізу витрат підприємства, що дає можливість регулювати результативність діяльності та підвищувати її ефективність.

В результаті проведеного у роботі дослідження обліку та аналізу витрат можна зробити наступні висновки:

Встановлено, що витрати - це загальноекономічна категорія, яка характеризує використання різних речовин і сил природи в процесі господарювання. Під економічними витратами розуміють «затрати втрачених можливостей», тобто суму грошей, яку можна отримати при найбільш вигідному із усіх можливих альтернативних варіантів використання ресурсів.

У бухгалтерському обліку витрати відображаються при дотриманні певних умов. Витрати визнаються витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони здійснені.

Витрати підприємства можна класифікувати за різними ознаками. Класифікація витрат потрібна для визначення вартості продукції, та відповідно, для ціноутворення.

Основними джерелами даних для управління витратами підприємства є дані аналітичних рахунків, які відкриваються до рахунків класів 8 «Витрати за елементами» та 9 «Витрати діяльності».

Первинними документами при відображенні накопичення фінансових результатів різних видів діяльності та віднесення до складу нерозподіленого прибутку (збитку) є довідки та розрахунки бухгалтерії.

Проаналізовано, що діяльність ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» здійснюється у відповідності з нормами чинного законодавства, установчими документами.

Досліджено, що формування облікової політики на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» здійснюється у вигляді Наказу про облікову політику підприємства, який є основним внутрішнім документом, яким регулюється організація облікового процесу на підприємстві та є обов'язковим для виконання всіма службами і працівниками підприємства.

Встановлено, що пріоритетним напрямком бухгалтерського обліку на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» є достовірне та повне відображення в ньому та розкриття в фінансовій звітності інформації про фінансові результати.

Система «директ-костинг» являє собою систему управлінського обліку, засновану на класифікації витрат на постійні (періодичні) і змінні (які розраховуються на одиницю готової продукції), що включає облік і аналіз витрат по їхніх видах, місцях виникнення й носіях.

Досліджено, що метою аналізу витрат підприємства є оцінка рівня витрат, виявлення можливостей раціонального використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, здійснення ефективного управління відповідними ланками менеджменту.

Процес здійснення аналізу фінансових результатів базується на розроблених методиках, в основі яких лежить динамічний та факторний аналіз, що саме дає можливість не тільки виявити негативні фактори впливу на результативні показники, але й зосередитись на використанні потенціальних можливостей.

Процес здійснення аналізу витрат базується на розроблених методиках, в основі яких лежить динамічний та факторний аналіз, що саме дає можливість не тільки виявити негативні фактори впливу на результативні показники, але й зосередитись на використанні потенціальних можливостей.

Проаналізувавши фінансово-економічні показники діяльності підприємства ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ», можна прийти декількох висновків. Діяльність підприємства має тенденцію до погіршення. Перш за все, на це вказує зменшення чистого доходу від реалізації продукції у звітному році в порівнянні з попереднім. Разом з цим істотно зменшилася і собівартість реалізованої продукції.

Зменшення прибутковості підприємства призвело до погіршення фінансового результату від звичайної діяльності та основної операційної діяльності.

Таким чином, на основі проведеного у роботі дослідження можна зробити наступні пропозиції щодо покращення обліку, аналізу витрат на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»:

1. Для деталізації інформації щодо структури адміністративних витрат пропонуємо застосування аналітичних рахунків за рахунком 92 «Адміністративні витрати»:

- 92.1 «Загальні та корпоративні витрати підприємства»;
- 92.2 «Основна заробітна плата апарату управління підприємством»;
- 92.3 «Основна заробітна плата апарату управління підприємством»;
- 92.4 «Витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів загальногосподарського призначення».

2. Для підвищення якості інформації про фінансовий стан підприємства пропонуємо сформувати на підприємстві фінансово-аналітичну службу, яка буде здійснювати не епізодично, а на постійній основі оцінку та аналіз фінансового стану підприємства, у тому числі витрат за звітні періоди.

3. Для збереження фінансової стабільності та зниження ризику банкрутства необхідно створити службу внутрішнього аудиту, яка повинна приділяти особливу увагу питанням формування витрат ПРАТ «ВЕСЕЛЮКУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI із змінами та доповненнями / [Електронний ресурс]: за даними Верховної Ради України № 2755-17. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 10.09.2024).
2. Цивільний Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV / [Електронний ресурс]: за даними Верховної Ради України № 435-15. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 05.09.2024).
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV (в редакції від 01.07.2018.). - [Електронний ресурс]: Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 12.09.2024).
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 (в редакції від 09.08.2013 р.). - [Електронний ресурс]: Верховна Рада України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 15.09.2024).
5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Консолідована фінансова звітність»: наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 628 - [Електронний ресурс]: Верховна Рада України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1223-13> (дата звернення: 14.10.2024).
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах»: наказ Міністерства фінансів України від 28.05.1999 р. № 137. - [Електронний ресурс]: Верховна Рада України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0392-99> (дата звернення: 21.09.2024).
7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: наказ Міністерства фінансів України від 29.11.1999 р. № 290 (в редакції від

09.08.2013 р.). - [Електронний ресурс]: Верховна Рада України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>. (дата звернення: 14.11.2024).

8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318 (в редакції від 09.08.2013 р.). - [Електронний ресурс]: Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00> (дата звернення: 25.09.2024).

9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток»: наказ Міністерства фінансів України від 28.12.2000 р. № 353. - [Електронний ресурс]: Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0047-01> (дата звернення: 17.10.2024).

10. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 № 879. - [Електронний ресурс]; за станом 18.11.2016 р. / Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14> (дата звернення: 26.10.2024).

11. Методичні рекомендації по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку: наказ Міністерства фінансів України від 29.12.2000 р. № 356. – [Електронний ресурс]: Бібліотека бухгалтерського обліку. URL: <http://www.uazakon.com/big/text574/pg1.htm> (дата звернення: 02.10.2024).

12. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Наказ Міністерства фінансів України 30.11.1999 № 291. - [Електронний ресурс]; за станом на 05.01.2018 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>. (дата звернення: 21.09.2024).

13. Азаренков Г.Ф. Економічний аналіз [Текст] : Навч. посіб. / Г.Ф. Азаренков, З.Ф. Петряєва, Г.Г. Хмеленко. - Х.: ХДЕУ, 2003. – 248 с.

14. Аналіз господарської діяльності [Текст] : навч. посіб. / В.О. Шевчук, О.В. Коновалова, В.П. Пантелеев. - К.: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2011. - 399 с.

15. Андросова О.Ф. Методика аудиту основних засобів і нематеріальних активів та її вплив на якість аудита / О.Ф. Андросова, К. А.

Калугіна // Хмельницького національного університету №3, Т. 3. – 2011. -
[Електронний ресурс]. - Режим доступу до журналу:
http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2011_3_3/250-255.pdf

16. Аудит (основи державного, незалежного професійного та внутрішнього аудиту) [Текст] : підручник / Нац. центр обліку та аудиту Нац. Академії статистики, обліку та аудиту, Одеська нац. академія харчових технологій, Одеський держ. економ. ун-т; ред. : В. В. Немченко, О. Ю. Редько. – К. : ЦУЛ, 2012. – 540 с.

17. Атамас П.Й. Бухгалтерський облік у галузях економіки [Текст]: навч. посібник / П.Й. Атамас. - 2-ге вид., перероб. та доп. – К.: ЦУЛ, 2010. – 392

18. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік [Текст] : підручник для студентів спеціальності "Облік і аудит" вищих навчальних закладів; під заг. ред. Ф.Ф. Бутиця. - 8-ме вид., перероб. та доп. – Житомир : ПП "Рута", 2009. - 912 с.

19. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія і практика [Текст] : навч.-практ. посіб. / Н.І. Верхоглядова, В.П. Шило, С.Б. Ільїна та ін. – К. : Центр учбової л-ри, 2010. – 536 с.

20. Бухгалтерський облік: практичний посібник [Текст] / М.Ф. Огійчук, К.О. Утенкова, О.В. Ковальова, В.Є. Тредіт. – Х.: 2015. – 334 с.

21. Голов С.Ф. Фінансовий облік [Текст] / С.Ф. Голов, В.М. Костюченко. – К.: Лібра, 2005. – 976 с.

22. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами: приклади та коментарі [Текст] : практич. Посібник / С.Ф. Голов, В.М. Костюченко. - К.: Лібра, 2011. - 840 с.

23. Грабовецький Б. Є. Фінансовий аналіз та звітність [Текст] : навч. посіб. / Б. Є. Грабовецький, І. В. Шварц. – Вінниця : ВНТУ, 2011. – 281 с.

24. Економічний аналіз: теорія і практика [Текст] : Підручник // за ред.. проф. Загороднього А.Г. - Львів: «Магнолія плюс», 2006. – 428 с.

25. Завгородній В.Г. Облік, аналіз та аудит [Текст] : навчальний посібник / В.Г. Завгородній, Є.В. Мних, В.С. Рудницький. – К.: Кондор, 2010. – 618 с.
26. Загородній А.Г. Фінансовий словник. [Текст] : словник / 3-те вид., випр. та доп. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 2000. – 587 с.
27. Івахненко В.М. Курс економічного аналізу [Текст]: навч.-метод. посібник для самостійного вивчення дисципліни / В.М. Івахненко, М.І. Горбатов, 2-е вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2005. – 302 с.
28. Кім Г. Бухгалтерський облік: первинні документи та їх заповнення [Текст] : навчальний посібник / Г. Кім, В. Сопко, С. Кім. – К.: Університет економіки та права «Крок», 2004. – 437 с.
29. Коваленко А.М. Бухгалтерський облік в Україні [Текст] / А.М. Коваленко. – К.: ВКК «Баланс-клуб», 2006. – 1024 с.
30. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств [Текст] : [Навч. посібник] / М.Я. Коробов, 3-тє вид., перероб. і доп. - К.: Знання, 2002. - 296 с.
31. Лень В.С., Гливенко В.В. Бухгалтерський облік в Україні [Текст] : основи та практика: навчальний посібник / В.С. Лень, В.В. Гливенко, 3-тє вид. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 608 с.
32. Максимова В.Ф. Облік у галузях економіки [Текст] / В.Ф. Максимова. – К.: ЦУЛ, 2010. – 494 с.
33. Мних Є.В. Фінансовий аналіз [Текст]: підручник / Є.В. Мних, Н.С. Барабаш. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. – 536 с.
34. Організація бухгалтерського обліку [Текст] : Підручник для студентів спец. “Облік і аудит” вищ. навч. закладів / За ред. проф. Бутиця Ф.Ф., 3-є вид., доп і перероб. - Житомир: ПП “Рута”, 2009. – 592 с.
35. Організація бухгалтерського обліку [Текст]: навч. посібник / За ред. В.С. Леня. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 696 с.

36. Осовська Г.В. [Текст]: Економічний словник / Г.В. Осовська, О.О. Юркевич, Й.С. Завадська. – К.: Кондор, 2007. – 358 с.
37. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства [Текст] : навчальний посібник / за ред. проф. Покропивного С.Ф. – Київ: Конкор, 2006.– 528 с.
38. Пушкар М.С. Фінансовий облік [Текст] : підручник / М.С. Пушкар. – Тернопіль: Карт - бланш, 2006. – 628 с.
39. Прохар, Н. В. Облік і контроль фінансових результатів у сільськогосподарських формуваннях [Текст]: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09 / Н. В. Прохар. — Київ, 2009. — 23 с
40. Пушкар М.С. Ідеальна система обліку: концепція, архітектура, інформація [Текст] : монографія / М. С. Пушкар, М.Г. Чумаченько. – Тернопіль: Карт - бланш, 2011. – 336 с.
41. Ришар. Аудит и анализ хозяйственной деятельности предприятия [Текст]: підручник / Ж. Ришар, пер Ж. с франц. под ред. Л.П. Белых. - М.: Аудит, ЮНИТИ, 1997. — 375 с.
42. Сопко В.В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу [Текст] : [підручник] / В.В. Сопко, В.П. Завгородній. – К.: КНЕУ, 2004. – 412 с.
43. Сокольська Р.Б. Фінансовий аналіз [Текст]: навч. посібник. / Р.Б. Сокольська, В.Д. Зелікман, Т.В. Акімова. – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2015. – 92 с.
44. Сук Л.К. Фінансовий облік [Текст]: навч. посібник / Л.К. Сук, П.Л. Сук. – К.: Знання, 2016. - 663 с.
45. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання [Текст] : навч. посіб. / О. О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2003. – 554 с.
46. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність [Текст] : [підручник] / Н.М. Ткаченко, 2-ге вид. - К.: Алерта, 2007. - 954 с.

47. Фінансовий аналіз [Текст]: навч. посібник / І.О. Школьник, І.М. Боярко, О.В. Дейнека, Н.А. Дехтяр, О.В. Люта, Н.Г. Пігуль, О.М. Пахненко. – К.: «Центр учбової літератури», 2016. - 368 с.

48. Цал-Цалко Ю. С. Фінансова звітність підприємств та її аналіз [Текст] : навч. посіб. / Ю. С. Цал-Цалко // Фінансовий аналіз : підручник. – К. : Центр учб. л-ри, 2008. - 568 с.

49. Шара Є.Ю. Фінансовий облік I [Текст]: навч. посібник / Є.Ю. Шара, І.Є. Соколовська-Гонтаренко. – К.: Центр учб. літ., 2016. - 336 с.